

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om rättsgenetisk faderskapsundersökning och om ändring av lagen om faderskap

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att en lag om rättsgenetisk faderskapsundersökning stiftas. Genom lagen skall lagen om vissa blodundersökningar och andra undersökningar rörande ärftliga egenskaper upphävas. Dessutom föreslås några ändringar i lagen om faderskap som beror på lagförslaget.

Domstolen skall kunna bestämma att en rättsgenetisk faderskapsundersökning utförs i mål som gäller fastställande eller upphävande av faderskap. Barnatillsyningsmannen skall kunna beställa en rättsgenetisk faderskapsundersökning när samtliga parter samtycker till det. Undersökningarna skall göras med blodprov. Proven tas av läkare eller yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården som står under direkt uppsikt av en läkare.

Domstolen skall i ett mål om fastställande av faderskap i första hand bestämma att undersökningen skall gälla barnet, modern och den man som är part i rättegången. I mål som gäller upphävande av faderskap skall domstolen också kunna bestämma att en annan man skall undersökas, om det finns skäl att anta att han är far till barnet. Om man inte vet var mannen befinner sig, skall undersökningen kunna göras med ett vävnadsprov som tidigare har tagits på honom eller med utnyttjande av uppgifter om honom som erhållits genom en tidigare undersökning. I

propositionen föreslås att domstolen också skall kunna bestämma att en undersökning skall göras beträffande en man som har avlidit.

Om det inte kan klarläggas var mannen befinner sig eller om mannen har avlidit och man inte kan ta ett vävnadsprov eller få uppgifter från en tidigare undersökning, skall mannens föräldrar kunna förpliktas att tillsammans delta i en undersökning. Prov på andra släktingar till mannen kan tas endast om de samtycker.

Domstolen skall kunna förena sitt beslut med vite. Om det är sannolikt att personen i fråga trots vitet inte följer beslutet om provtagning eller om personen i fråga utan laglig orsak har låtit bli att göra det, skall domstolen kunna bestämma att han eller hon skall hämtas till provtagning och att provet skall kunna tas mot hans eller hennes vilja. I dessa fall skall läkaren ha rätt att få handräckning av polisen.

I den föreslagna lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning finns också bestämmelser om ersättning för kostnader i samband med undersökningar. Bestämmelserna motsvarar i huvudsak gällande lag.

Avsikten är att de föreslagna lagarna skall träda i kraft ungefär tre månader efter att de har antagits och blivit stadfästa.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
ALLMÄN MOTIVERING	4
1. Nuläge.....	4
1.1. Lagstiftning och praxis	4
Fastställande och upphävande av faderskap	4
Bevisning om faderskap.....	5
Förutsättningar för blodundersökning	5
Beslut om blodundersökning.....	5
Tvångsmedel	6
Verkställande av blodundersökning.....	6
Ersättning för kostnader för resor och uppehälle.....	6
Ersättning för provtagning och utförande av undersökning	6
1.2. Lagstiftningen i vissa andra länder	7
Sverige.....	7
Norge	7
Danmark	7
Tyskland.....	8
1.3. Bedömning av nuläget.....	8
Utvecklade metoder för rättsgenetisk faderskapsundersökning	8
Grundläggande rättigheter och mänskliga rättigheter.....	9
2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	9
Ny lag i stället för lagen om blodundersökningar	10
Personer som är skyldiga att ge prov	10
Undersökning av avlidna personer	11
Vitesföreläggande.....	12
Föreslagna ändringar i lagen om faderskap	12
3. Propositionens verkningar.....	12
3.1. Verkningar för medborgarna.....	12
3.2. Ekonomiska verkningar	13
4. Beredningen av ärendet	13
DETALJMOTIVERING	14
1. Motivering av lagförslagen	14
1.1. Lag om rättsgenetisk faderskapsundersökning.....	14
1.2. Lagen om faderskap.....	23
2. Närmare bestämmelser	24
3. Ikraftträdande	25
4. Lagstiftningsordning	25
LAGFÖRSLAGEN	26

om rättsgenetisk faderskapsundersökning	26
om ändring av lagen om faderskap	31
BILAGA	33
PARALLELLTEXTER	33
om ändring av lagen om faderskap	33
BILAGA	36
FÖRORDNINGSUTKAST	36
om rättsgenetisk faderskapsundersökning	36
om rättsgenetiska faderskapsundersökningar och om ersättningsgrunder för sådana undersökningar	38
om ändring av förordningen om fastställande och upphävande av faderskap samt om underhåll för barn	40

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Lagstiftning och praxis

Fastställande och upphävande av faderskap

Bestämmelser om konstaterande och fastställande av släktskapsförhållande mellan barn och far samt om upphävande av faderskap finns i lagen om faderskap (700/1975). Om ett barn föds under äktenskap, konstateras faderskapet direkt på grund av äktenskapet (2 § i lagen om faderskap). Faderskapet konstateras på det sättet också när äktenskapet har upplösts till följd av att mannen har dött innan barnet föds, men barnet föds inom en sådan tid efter mannens död att barnet kan ha blivit avlat under äktenskapet. Någon bevisning om faderskapet behövs inte då.

Om ett barn föds utom äktenskapet, skall faderskapet fastställas antingen genom att mannen erkänner sitt faderskap eller genom att talan väcks mot honom. Faderskapet har fastställts genom erkännande när mannen har erkänt sitt faderskap och magistraten har godkänt erkännandet efter att ha granskat dokumenten över erkännandet och det protokoll barnatillsyningsmannen har gjort upp över faderskapsutredningen. För att erkännandet skall godkännas krävs bl.a. att det inte i fallet finns skäl att anta att den som erkänner inte är far till barnet.

Om faderskapet inte har fastställts genom erkännande, har barnet rätt att föra talan om fastställande av faderskapet. Mannen har rätt att föra sådan talan när magistraten inte har godkänt hans erkännande till följd av bristfällig bevisning. För att faderskapet skall fastställas på talan förutsätts bevisning om att mannen har haft samlag med modern vid den tid då barnet kunnat avlas och att det med beaktande av parternas utsagor och samtliga övriga omständigheter kan anses vara styrkt att mannen har avlat barnet.

Bestämmelser om upphävande av faderskap finns i 5 kap. i lagen om faderskap. En äkta mans faderskap kan upphävas, om det

har utretts att modern vid den tid då barnet har kunnat avlas haft samlag med någon annan än sin man och det med beaktande av samtliga omständigheter bör anses vara styrkt att barnet har avlats då. En äkta mans faderskap kan också upphävas, om det på grund av barnets ärftliga egenskaper eller andra särskilda omständigheter annars kan anses styrkt att mannen inte är barnets far. Erkänt faderskap kan upphävas på motsvarande grunder.

Önskar den äkta mannen eller modern väcka talan om upphävande av faderskap, skall de enligt lagen om faderskap göra det inom fem år från det barnet föddes. Önskar en man som erkänt sitt faderskap eller modern väcka talan om upphävande av faderskap, skall de göra det inom fem år från det faderskapet fastställdes genom erkännande. Även ett barn som har fyllt 15 år kan väcka talan om upphävande av faderskap. Någon tidsfrist för detta finns inte i lagen.

Har faderskapet fastställts efter talan vid domstol, är det i allmänhet inte möjligt att upphäva det. En lagakraftvunnen dom som gäller faderskapet kan dock återbrytas med stöd av bestämmelserna i 31 kap. i rättegångsbalken. Återbrytande är möjligt bl.a., om man kan åberopa en omständighet eller ett bevis som inte tidigare har lagts fram och ett framläggande sannolikt hade medfört en annan utgång i saken. En dom kan dock inte återbrytas på den grunden, om inte parten gör det sannolikt att han eller hon inte hade haft möjlighet att åberopa omständigheten eller beviset vid den domstol som gav domen eller att överklaga den eller att det annars har funnits giltig orsak att inte åberopa dem.

Antalet faderskapsmål har under de senaste åren varit klart lägre än vid tiden då lagen om faderskap stiftades på 1970-talet. Det stora antalet käromål på 1970-talet berodde i hög grad på att personer som var födda innan lagen om faderskap trädde i kraft använde sig av möjligheten att väcka talan med stöd av 7 § i lagen angående införande av lagen om faderskap (701/1975). Vid tingsrätterna var antalet käromål år 1997 sammanlagt 95, år

1998 sammanlagt 101, år 1999 sammanlagt 95, år 2000 sammanlagt 121 och år 2001 sammanlagt 105. Antalet mål som gäller upphävande av faderskap har i sin tur stigit något. De var vid tingsrätterna år 1997 sammanlagt 67, år 1998 sammanlagt 66, år 1999 sammanlagt 75, år 2000 sammanlagt 76 och år 2001 sammanlagt 81.

Av alla barn som föds har andelen barn som föds utom äktenskap fortlöpande ökat, vilket beror på att samboförhållandena har blivit vanligare. Det inkommer därför talrikt med ärenden som gäller fastställande av erkännande. Antalet var år 1997 sammanlagt 21 375, år 1998 sammanlagt 21 060, år 1999 sammanlagt 21 601, år 2000 sammanlagt 21 888 och år 2001 sammanlagt 21 979.

Bevisning om faderskap

I mål som gäller fastställande eller upphävande av faderskap har bevisningen central betydelse. Bevisningen kan indelas i bevisning om samlag och bevisning om biologisk härstamning. Bevisningen om samlag gäller frågan om vilken man som har haft samlag med modern vid den tidpunkt då barnet har avlats. Med bevisningen om biologisk härstamning avses i sin tur bevisning om det är möjligt att mannen med beaktande av parternas ärftliga egenskaper kan ha avlat barnet. Till faderskapsbevisningen kan också räknas utredning av mannens fortplantningsförmåga under den tidpunkt barnet har avlats.

För att bevisningen om samlaget skall kunna bedömas, behövs uppgift om den sannolika tidpunkt då barnet har avlats. Enligt 11 § i lagen om faderskap skall barnatillsyningsmannen skaffa ett medicinskt sakkunnigutlåtande om den tidpunkt då barnet kan ha avlats, om det inte med hänsyn till andra utredningar kan anses onödigt. Utlåtandet ges av överläkaren på förlossningsavdelningen på det sjukhus där barnet har fötts eller av en specialistläkare på avdelningen. Om barnet inte har fötts på ett sjukhus eller om förlossningsläkaren av någon annan orsak inte har kunnat ge utlåtande, ges det av en rättsläkare. Enligt uppskattning ges årligen ca 100 utlåtanden om den tidpunkt då ett barn beräknas ha blivit avlat.

Bestämmelser om bevisning av biologisk

härstamning finns i lagen om vissa blodundersökningar och andra undersökningar rörande ärftliga egenskaper (702/1975), nedan lagen om blodundersökningar. De viktigaste bestämmelserna i lagen relateras i korthet i det följande.

Förutsättningar för blodundersökning

Enligt 1 § i lagen om blodundersökningar kan domstolen i mål angående fastställande eller upphävande av faderskap på yrkande av en part eller då det för utredande av saken anses påkallat, självmant förordna att en blodundersökning eller någon annan undersökning rörande ärftliga egenskaper (rättsantropologisk undersökning) skall göras. Enligt 11 § i lagen om faderskap skall barnatillsyningsmannen vidta åtgärder för verkställande av blodundersökning i fråga om barnet, modern samt den man som kan vara far till barnet, om mannen anhåller om undersökning eller barnatillsyningsmannen annars anser att en undersökning är befogad. I samband med faderskapsutredning kan blodundersökning göras enbart om parterna samtycker till det.

Beslut om blodundersökning

Enligt 2 § i lagen om blodundersökningar skall domstolen i ett mål om fastställande av faderskap förordna om blodundersökning eller annan undersökning rörande ärftliga egenskaper i fråga om barnet, modern och den man som är part i målet. I mål som gäller upphävande av faderskap kan domstolen också bestämma att en undersökning skall göras i fråga om en man som inte är part, om det på grund av omständigheter som kommit fram vid rättegången finns skäl att anta att mannen är far till barnet.

Innan domstolen förordnar att en undersökning skall göras, skall den som förordnandet gäller ges tillfälle att bli hörd i saken. Domstolen får inte förordna att en person skall undersökas, om denne visar att undersökningen kan medföra olägenhet eller fara för hälsan.

Ett beslut genom vilket tingsrätten har förordnat om undersökning får inte överklagas särskilt. Enligt högsta domstolens tolkning (HD 1999:50) är det dock möjligt att genom

klagan om domvilla få ett förordnande undanröjt.

Tvångsmedel

Bestämmelser om möjligheten att förstärka förordnanden om undersökning finns i 3 § i lagen om blodundersökningar. Enligt den skall domstolen vid vite förelägga den som förordnandet gäller att med intyg visa att de blodprov på honom som behövs för undersökningen har tagits eller att någon annan undersökning som förordnandet avser har blivit verkställd. Om domstolens förordnande gäller ett barn under 15 år, skall föreläggandet riktas till den som har vårdnaden om barnet. Intyget utfärdas av den läkare som har tagit blodprovet eller den sakkunnige som har verkställt undersökning av annat slag.

Den som utan laga förfall har underlåtit att iaktta förordnandet angående undersökningen skall dömas att betala vitet. Domstolen kan då vid nytt vite förordna att personen i fråga skall fullgöra sin skyldighet. Alternativt kan domstolen vid behov bestämma att personen skall hämtas till undersökning. Där emot finns det inte någon uttrycklig bestämmelse om huruvida prov kan tas för den händelse att den som skall undersökas motsätter sig det.

Beslut genom vilket någon har dömts att betala vite får överklagas genom besvär. Att beslutet överklagas hindrar inte att det verkställs, om inte den domstol som har meddelat beslutet prövar att det finns särskilda skäl att skjuta upp verkställigheten eller besvärinstansen förbjuder verkställighet.

Verkställande av blodundersökning

I förordningen om vissa blodundersökningar och andra undersökningar rörande ärftliga egenskaper (674/1976), nedan förordningen om blodundersökningar, verkställs blodundersökningar i Folkhälsoinstitutet eller i en högskolas inrättning som godkänts av Rättsskyddscentralen för hälsovården eller i någon annan inrättning som rättsskyddscentralen av särskilda skäl har godkänt för denna uppgift. Andra undersökningar av ärftliga egenskaper, dvs. rättsantropologiska undersökningar, utförs i en högskolas inrättning som godkänts

av Rättsskyddscentralen för hälsovården eller alternativt av någon annan expert som rättskyddscentralen särskilt har godkänt. I praktiken har man redan för flera år sedan upphört med att göra rättsantropologiska undersökningar eftersom de till följd av utvecklade undersökningsmetoder har blivit onödiga.

Enligt förordningen om blodundersökningar kan blodprov tas av en läkare som är anställd hos staten eller en kommun eller vid en inrättning som verkställer blodundersökningar eller av någon annan legitimerad läkare. Den läkare som har tagit blodprovet skall se till att provet skickas till den som utför blodundersökningen. Innan provet tas skall den som skall undersökas styrka sin identitet för den som tar provet. Detta sker genom identitetsbevis eller på något annat tillförlitligt sätt.

Enligt social- och hälsovårdsministeriets föreskrifter om blodundersökningar som görs för faderskapsbestämning (1993:16) görs blodundersökningar nuförtiden som DNA-undersökningar. Sådana görs årligen i ungefär 1 000 faderskapsmål och sammanlagt drygt 3 000 prov undersöks. Bestämmelserna gör det också möjligt att använda HLA-klassificering dvs. vävnadsimmunologiska undersökningar, men sådana har inte gjorts under de senaste åren.

Ersättning för kostnader för resor och uppehälle

Nödvändiga utgifter för resor och uppehälle i samband med blodprov eller undersökning betalas på förhand av statsmedel, om den som undersökningen gäller visar att han eller hon inte utan svårighet kan betala dem i sin helhet. Om förordnandet gäller en man som inte är part, skall kostnaderna alltid betalas i förskott av statsmedel. Förordnande om förskott av statsmedel ges av domstolen. Om den som har fått förskott inte kommer till den undersökning som förskottet har betalats för, skall domstolen bestämma att förskottet skall krävas tillbaka.

Ersättning för provtagning och utförande av undersökning

När en blodundersökning görs skall arvode för blodprovet till läkaren och ersättning för

blodundersökningen betalas av statens medel.

Domstolen skall bestämma om kostnader som betalats med statens medel skall stanna staten till last. Domstolen kan ålägga en part att betala de kostnader som ersatts med statsmedel eller en del av dem, om rättegången har varit uppenbart ogrundad eller om undersökningen saknat betydelse för utredningen av målet och det med hänsyn till omständigheterna kan betraktas som skäligt att parten ersätter dem.

När domstolen har bestämt att en undersökning skall göras beträffande en man som inte är part i rättegången, gäller beträffande den ersättning som skall betalas till honom för ekonomisk förlust i tillämpliga delar vad som i 17 kap. 40 § rättegångsbalken föreskrivs om ersättning till vittnen.

Angående kostnaderna för hämtning till undersökning, ändringssökande i beslut om kostnader samt tagande i förvar gäller i tillämpliga delar vad som i 12 kap. (23 och 24 §) i rättegångsbalken föreskrivs om hämtning till domstol.

Om barnatillsyningsmannen har beställt en blodundersökning, gäller bestämmelserna i 4—6 § i lagen om blodundersökningar i tillämpliga delar beträffande ersättning för nödvändiga kostnader för resa och uppehälle i samband med undersökning och tagande av blodprov. Förordnande om förskott ges i dylika fall av socialnämnden.

1.2. Lagstiftningen i vissa andra länder

Sverige

Enligt gällande lag kan blodprov tas på modern, barnet och en man som kan vara far till barnet (Lag (1958:642) om blodundersökning m.m. vid utredning av faderskap 1 §). Enligt rättspraxis har det dock varit möjligt att också ta blodprov av föräldrarna till en avliden man, förutsatt att de samtycker (HD 1988:86).

Modern, barnet och mannen, som kan vara barnets far, föreläggs vid vite att ge prov. Iakttagas inte föreläggandet kan domstolen utsetta ett nytt vite eller bestämma att den som skall undersökas skall hämtas av polisen till

provtagningen. Domstolen får bestämma att ett barn som är under 18 år får hämtas till provtagning endast om därtill finns särskilda skäl.

Norge

Enligt gällande lag i Norge (Barnelova 1981—04—08—7) kan modern, barnet och den man som är part i målet förpliktas att avge blodprov. Om det finns skäl att anta att en man som inte är part har haft samlag med barnets mor vid en tidpunkt då barnet har avlats, kan också han förpliktas att avge blodprov sedan han har hörts. För faderskapsundersökning kan blodprov på en mans släktingar tas med deras samtycke.

Om en man som kan vara far till barnet har avlidit eller annars inte påträffas, kan domstolen som bevis använda biologiskt material eller prov som tidigare tagits av mannen.

Domstolen kan förelägga vite för den på vilken provet skall tas. I stället för vite kan domstolen bestämma att polisen skall föra personen i fråga till läkaren för provtagning.

Danmark

Enligt den danska barnlagen (Børnelov 2001—06—07 nr. 460) skall rättsgenetisk faderskapsundersökning gälla modern, barnet och de män som är parter i målet. De skall delta i undersökningen, om den kan ha betydelse i saken.

För att säkerställa undersökningen kan man enligt den danska rättegångslagen (2001—09—14 nr. 809) använda sådana tvångsmedel som normalt används i fråga om vittnen. För att barnet, modern och den presumtive fadern skall fås till undersökning är det möjligt att använda vite. Ingen kan dock tvingas att ge blodprov.

Domstolen kan bestämma att någon annan än parterna skall undersökas, om det finns vägande skäl för detta med tanke på avgörandet i målet. Tvångsmedel kan dock inte i dessa fall användas för att få personen till undersökning. De som då kan undersökas är nära släktingar till mannen (föräldrarna, syster, barn).

Tyskland

Enligt gällande lag i Tyskland är var och en skyldig att för utredning av ett barns härkomst delta i en undersökning, om undersökningen enligt vad man i dag känner till kan klarlägga saken (Zivilprozessordnung 372 a §). I lagrummet talas det allmänt om undersökning, men hänvisas särskilt till blodundersökningar. Lagrummet torde också kunna tillämpas på DNA-undersökningar. En förutsättning är att undersökningen kan genomföras så att den inte är oskälig med beaktande av undersökningssättet, följderna för den som undersöks och dennes nära släktingar och att den inte medför men för den undersöktes hälsa.

Det är möjligt att använda tvångsmedel, om den som skall undersökas upprepade gånger vägrar delta i undersökningen. I ett sådant fall kan ett förordnandet ges om att den som skall undersökas skall hämtas till provtagningen.

1.3. Bedömning av nuläget

Utvecklade metoder för rättsgenetisk faderskapsundersökning

Vid den tiden då lagen om blodundersökningar stiftades skaffades bevisningen om befruktning med hjälp av blod- och serumgruppundersökningar som byggde på monogena egenskaper. Innehållet i undersökningarna förändrades på den tiden i snabb takt, då nya metoder utvecklades och togs i bruk. När lagen om faderskap trädde i kraft grupperade man undersökningarna, som gällde blod-, serum och enzymgrupper av röda blodkroppar, i en mindre och en mer omfattande. I den mindre omfattande undersökningen undersöktes nio system och uteslutningseffekten var ca 80 %. I den mer omfattande undersökningen tog man med ytterligare fem system och uteslutningseffekten steg till 92 %. Vid samma tid togs också HLA-klassificering i bruk, vars uteslutningseffekt till en början var ca 80 %, men som småningom steg till 90 %. I fall där man inte fick någon uteslutning var det dessutom möjligt att få statistiskt belägg för eller emot den undersöktes manens faderskap.

Nuförtiden bygger faderskapsundersökningarna på DNA-undersökningar. En DNA-undersökning kan i princip göras av alla kärnförsedda celler. Undersökningarna görs dock i allmänhet med blodprov, eftersom man av de vita blodkropparna i blodet genom en enkel metod kan separera ett prov för DNA-undersökning. Där använder man sådana DNA-områden som inte avslöjar något om den undersöktes egenskaper eller sjukdomar. DNA kan lätt isoleras och för det mesta också tillräckligt mycket från penselprov från kindens slemhinna. Det är viktigt att metoden är enkel, ty antalet prov t.ex. i faderskapsundersökningar är rätt stort.

Uteslutningseffekten i DNA-undersökningar är anmärkningsvärt hög. Faderskapsundersökningar görs nuförtiden i allmänhet med nio eller tio DNA-områden som inte hör ihop och den gemensamma uteslutningseffekten är mer än 99,9 %. För specialfall finns det en mängd extra metoder med vilka man vid behov kan fortsätta undersökningen. Fel man utesluts således praktiskt taget alltid.

Största delen av y-kromosomen ärvs, frånsett sällsynta mutationer, som sådan från far till son. Därför kan y-kromosommarkeringar användas i rättsgenetiska faderskapsundersökningar för att klarlägga släktskapsförhållanden mellan manliga personer.

Ibruktataget av DNA-undersökningar har lett till att faderskap i vissa fall kan klarläggas också i situationer där det inte förr var möjligt. T.ex. av en avliden person kan man i de flesta fall få ett sådant vävnadsprov som lämpar sig för DNA-undersökning. Sjukhusen har i många fall vävnadsprov av personer som har vårdats eller obducerats där. Detta medför ett behov att lagstifta om de situationer då ett prov får tas eller undersökas.

Om det inte finns en vävnad från en man, kan man genom att analysera prov av nära släktingar få bevisning om mannens faderskap. Bäst är det om man kan få ett prov av mannens båda föräldrar. Då är resultatet för det mesta övertygande.

Den nuvarande lagen om blodundersökningar har tolkats så att nära släktingar till mannen inte kan förpliktas att delta i en blodundersökning. Den kunskap man kan få genom en undersökning kan dock ur barnets synvinkel vara viktig för fastställande av fa-

derskapet. En undersökning av nära släktingar ger å andra sidan kunskap även om de undersökta personernas inbördes släktskapsförhållanden. Det kan t.ex. visa sig att syskon i själva verket inte är helsyskon. I lagstiftningen borde man därför lösa frågan om när det bör anses vara så viktigt att få kännedom om biologisk härstamning att nära släktingar till mannen kan förpliktas att delta i en undersökning.

Den nuvarande lagen förutsätter i samtliga fall att ett prov tas av modern, barnet och mannen. Det föreslås att denna utgångspunkt bibehålls i den nya lagen trots att det i takt med att DNA-undersökningar har tagits i bruk inte längre är nödvändigt att få ett prov av modern för att få tillräcklig bevisning om faderskapet. Genom att undersöka prov som tagits på modern kan man dock förvissa sig om att det barn som har undersökts är den undersökta moderns biologiska barn. Den uppgiften är viktig när man skall utreda om barnet har kommit till genom moderns samlag med en viss man. Det är dock skäl att göra lagen smidigare på det sättet att en rättsgenetisk undersökning i första hand kan förordnas gälla endast mannen och barnet, om det är svårt att få ett prov av modern. Endast om detta inte ger resultat, bör man överväga t.ex. att begära internationell rättshjälp för att få ett prov av modern eller att undersöka nära släktingar till modern.

Grundläggande rättigheter och mänskliga rättigheter

Att ett blodprov eller vävnadsprov tas mot någons vilja innebär ett ingrepp i den personliga integriteten, som är tryggad enligt 7 § i grundlagen. Den personliga integriteten får enligt 7 § 3 mom. i grundlagen inte kränkas godtyckligt eller utan laglig grund. Ingrepp i den grundläggande rättigheten förutsätter utöver att det finns ett i lag godtagbart skäl även att s.k. allmänna skäl för att begränsa de grundläggande rättigheterna finns. Enligt dem skall begränsningarna av grundläggande rättigheter vara tillräckligt avgränsade och motiveras av ett vägande samhällligt behov. De skall bl.a. vara nödvändiga med hänsyn till syftet med begränsningen och begränsningen får inte vara större än vad som krävs

för att syftet skall nås. Begränsningen får inte heller gå längre än vad som är motiverat med beaktande av hur tungt de synpunkter som talar för en begränsning väger mot det rättsgoda som begränsas. När en grundläggande rättighet begränsas måste man dessutom se till att det finns tillräckliga rättssäkerhetsarrangemang.

När man bedömer den nuvarande lagstiftningen måste man också beakta barnets rättigheter. Enligt 6 § i grundlagen skall barn bemötas som jämlika individer. Detta innebär bl.a. ett krav på att alla barn skall behandlas likvärdigt i förhållande till varandra. Enligt art. 7 i konventionen om barnets rättigheter har barn, om möjligt, rätt att få veta vilka föräldrarna är. Artikel 7 är inte så precist utformad att man exakt kunde säga vilka åtgärder som konventionsstaterna skall vidta. En lagstiftning som gör det möjligt att skaffa bevis för att utreda faderskap bidrar dock till att nå de mål som ligger bakom artikeln.

Enligt den nuvarande lagen är det endast möjligt att undersöka modern, barnet och den man som antas vara far. De förbättrade metoderna för rättsgenetiska faderskapsundersökningar har lett till att det går att få bevisning om faderskap även då det inte är möjligt att få dem alla till en undersökning. Barnets rättigheter talar för att det skall gå att utnyttja dessa möjligheter i högre grad än för närvarande, om detta kan ske utan att göra ingrepp i någons personliga integritet i högre grad än vad som kan anses vara acceptabelt.

2. Propositionens mål och de viktiga förslagen

Syftet med propositionen är att lagen om blodundersökningar ändras så att man i lagen beaktar de utvecklade metoderna för rättsgenetisk faderskapsundersökning. Målsättningen är att åstadkomma en lagstiftning som säkerställer att man i mål om fastställande eller upphävande av faderskap får bevisning om ärftliga egenskaper. För att få sådan bevisning skall domstolen kunna ålägga de personer som avses i lagen att ge ett prov för rättsgenetisk faderskapsundersökning. Å andra sidan syftar förslaget också till att ingrepp i dessa fall inte skall göras i någons personliga

integritet i större omfattning än vad som är nödvändigt för att få bevis och motiverat bl.a. med beaktande av grundlagens bestämmelser om grundläggande rättigheter.

Ny lag i stället för lagen om blodundersökningar

I propositionen föreslås att en lag om rättsgenetisk faderskapsundersökning stiftas. Med rättsgenetisk faderskapsundersökning avses sådan undersökning av människans gener, annat ärftligt DNA eller genprodukter som görs för utredning av faderskap. Den föreslagna lagen skall i tillämpliga delar även kunna tillämpas i de sällsynta fall då frågan om moderskap är oklar och fastställsetalan har väckts i saken.

Lagen om blodundersökningar föreslås upphävd.

Personer som är skyldiga att ge prov

På samma sätt som enligt lagen om blodundersökningar skall beslut om undersökning enligt den föreslagna lagen i främsta hand gälla barnet, modern och den man som är part i rättegången. I mål som gäller upphävande av faderskap skall det liksom nu vara möjligt att bestämma att också en man som inte är part i rättegången skall undersökas, om det med hänsyn till de omständigheter som kommit fram i rättegången finns skäl att anta att mannen är barnets far. Den som enligt beslutet skall undersökas skall vara skyldig att ge ett prov, vanligen ett blodprov, som används i undersökningen.

De undersökningsmetoder som numera finns ger i flera fall möjlighet att klarlägga faderskapet också så, att man i stället för att undersöka en man eller modern undersöker nära släktingar till dem. Eftersom det då är fråga om personer som inte liksom modern, barnet och mannen är parter i målet, uppstår frågan om det är motiverat att ålägga släktingar att ge ett prov och vilka släktingar ett åläggande kunde avse.

Enligt 17 kap. 20 § i rättegångsbalken får vissa släktingar till en part, bl.a. släktingar i rakt ned- eller uppstigande led vägra att vittna i ett mål. Med hänsyn till detta förefaller det konsekvent att en släkting som har rätt att

vägra vittna inte heller skulle kunna tvingas att ge ett prov som sannolikt skulle ge avgörande bevis i målet. I vissa andra länder har man faktiskt begränsat skyldigheten att ge prov till parterna.

Att avge vittnesmål inför domstol och att ge ett prov är dock inte helt jämförbara händelser. I samband med att ett prov ges råkar personen i fråga inte ut för en lika svår och konfliktfylld situation som vore fallet, om han eller hon under ed var tvungen att berätta om händelser som han eller hon vill dölja för att skydda sina släktingar.

Det kan finnas naturliga skäl till att mannens nära släktingar hoppas att faderskapet inte skall fastställas. Mannens föräldrar eller barn kan t.ex. anse det oönskat att antalet laglottsberrättigade arvingar ökar som följd av ett fastställande av faderskapet. De kan också uppleva det som pinsamt att de måste delta i utredningar av sin sons eller sin fars förehanden. En undersökning av mannens föräldrar kan vara pinsam för mannens mor, om hon vet att mannens far inte är hans biologiska far. En undersökning avslöjar inte detta för andra, men om saken döljs leder det till att den man vars faderskap det är fråga om sannolikt får en oriktig utslutning. Även om mannens mor döljer saken, kan barnets mor, om hon är säker på att barnet har fötts efter samlag mellan henne och mannen, förstå att den medicinska utslutningen av mannen beror på att mannen inte är biologiskt barn till sin juridiska far.

Å andra sidan kan det för barnet vara mycket viktigt att få klarhet om vem som är dess far. Det ingrepp i den personliga integriteten som en provtagning innebär är däremot rätt lindrigt. Om någon åläggs att ge ett prov, innebär det i praktiken bara att han eller hon måste gå till en hälsocentral, där det tas ett blod- eller slemhinneprov. Åtgärden är snabb samt praktiskt taget smärtfri och riskfri. En intresseavvägning talar således för avgörandet att ett prov på mannens eller moderns nära släktingar i allmänhet borde kunna tas när detta är nödvändigt för att utreda saken.

En undersökning av nära släktingar till mannen kan dock i vissa fall också ge information om det biologiska släktskapsförhållandet mellan dem som har undersökts. Således kan det komma fram att syskon till en av-

liden man inte i själva verket är syskon till varandra eller att mannens tidigare barn inte sinsemellan är syskon eller att mannens tidigare barn inte alls är hans barn. Att få veta sådant kan vara överraskande och upprörande för parterna. I sig påverkar sådan information inte de rättsliga släktskapsförhållandena mellan parterna. En intresseavvägning stöder inte en lösning enligt vilken mannens nära släktingar mot sin vilja skulle kunna tvingas delta i en undersökning, om det finns en sådan möjlighet i samband med undersökningen. Barnets behov att få faderskapet fastställt kan nämligen inte anses vara viktigare än mannens släktingars behov att skyddas i sin fasta uppfattning om sina egna släktskapsförhållanden.

Enbart en undersökning av en död mans föräldrar innehåller aldrig den ovan nämnda risken, ty om undersökningen visar utslutning kan man inte av utlåtandet med anledning av resultatet få veta om utslutningen gäller mellan den döde mannen och barnet eller mellan den döde mannen och hans far. En sådan risk finns inte heller om moderns föräldrar undersöks i de sällsynta fall då modern har dött och en undersökning av mannen och barnet inte ensam för sig ger klarhet i saken. Det föreslås därför att av mannens och moderns släktingar skall endast fadern och modern kunna undersökas utan att de samtycker, förutsatt att de båda undersöks tillsammans. Domstolen skall kunna fatta ett sådant beslut, om den man som antas vara far till barnet eller barnets mor har dött eller försvunnit och det inte går att få ett vävnadsprov på den avlidne eller det inte finns ett vävnadsprov som tidigare tagits på den avlidne eller det inte finns uppgifter från en undersökning som gjorts tidigare i ett annat sammanhang.

I andra än de ovan nämnda fallen skall det enbart med vederbörandes samtycke vara möjligt att bestämma att mannens eller moderns släktingar skall delta i en undersökning. Innan domstolen bestämmer att en sådan undersökning skall göras, skall den skaffa ett sakkunnigutlåtande om den nytta en undersökning kan ge och om huruvida det i undersökningen kan komma fram omständigheter som gäller den undersöktes eller dennes barns härkomst. En förfrågan om

samtycke till undersökning skall kunna göras först efter att vederbörande har underrättats om att ovan nämnda omständigheter kan komma fram.

Inget hindrar förstås att en part i rättegången uppvisar sådan bevisning om ärftliga egenskaper som skaffats på eget initiativ utan att domstolen har bestämt att en undersökning skall göras. Staten skall enligt förslaget dock delta i kostnaderna för undersökning och resor endast om domstolen har bestämt att en undersökning skall göras eller undersökningen med stöd av 11 § i lagen om faderskap görs på beställning av barnatillsyningsmannen.

Undersökning av avlidna personer

När DNA-undersökningar görs för avgörande av faderskapsfrågan kan det prov som behövs också tas på en avlidne person. Ett sådant behov finns vanligen då den presumptive fadern har dött innan barnet föds eller när barnet är så litet att man inte har hunnit göra faderskapsutredningen. Å andra sidan förekommer det fall då det nog hade varit möjligt att utreda faderskapsfrågan medan alla parter levde, men intresse för saken uppstår först när modern eller mannen har dött.

Beroende på situationen finns det olika möjligheter att göra en rättsgenetisk faderskapsundersökning beträffande en avlidne person. Om kroppen inte har begravts eller kremerats, är det tillförlitligaste och enklaste sättet vanligen att ta ett prov på den avlidne. För det mesta är det möjligt att helt tillförlitligt identifiera den avlidne, vilket gör att det är säkert att provet har tagits på rätt person. I propositionen föreslås därför att detta skall vara den metod som i första hand används när en avlidne person måste undersökas och kroppen inte har begravts eller kremerats.

Om kroppen har begravts eller kremerats eller om den t.ex. i en olycka har förstörts så att den inte tillförlitligt kan identifieras, skall det vara möjligt att bestämma att undersökningen skall göras med hjälp av ett vävnadsprov som tidigare har tagits på den avlidne. Denna metod är behäftad med en viss, dock i allmänhet liten, risk för att provet inte har tagits på den person som den rättsgenetiska faderskapsundersökningen gäller. Domstolen

kan beakta detta när den bedömer hur tillförlitligt undersökningsutlåtandet är som bevismedel.

Om det tidigare i ett annat sammanhang har gjorts en rättsgenetisk faderskapsundersökning som gäller den avlidne, kan undersökningsresultaten av den utnyttjas när man undersöker om den avlidne är far till det barn som undersöks.

Om det inte finns något vävnadsprov eller resultat från någon tidigare undersökning och den avlidne har kremerats, finns det inte längre några möjligheter att undersöka hans arvsanlag. Då blir bevisningen av faderskapet beroende av om man kan få den avlidnes släktingar att delta i en undersökning.

Om den avlidne har begravts finns en möjligt att ta ett prov för rättsgenetisk faderskapsundersökning. Av kroppen kan man flera år och ibland till och med flera årtionden efter att personen har dött få en vävnad som duger för undersökning. Den arbetsgrupp som förberedde propositionen föreslog att det skulle vara möjligt att ta prov även på avlidna som har begravts. Med anledning av remissyttrandena har man dock i propositionen gått in för att med tanke på griftefriden avstå från förslaget.

För konsekvensens skulle föreslås att domstolen under samma förutsättningar som den kan förordna om en undersökning av mannen skall kunna förordna om en undersökning av mannens far eller mor när man inte kan få uppgifter om var mannens far eller mor befinner sig eller när de har dött men inte begravts eller kremerats.

Vitesföreläggande

När domstolen bestämmer att en undersökning skall göras i fråga om en levande person, kan den liksom för närvarande förena beslutet med ett vite. Domstolen skall kunna ålägga den som beslutet gäller att vid vite inom en viss tid med ett intyg visa att han eller hon har låtit ta de prov som behövs för undersökningen. Om domstolens beslut gäller en person under 15 år, skall det riktas till barnets lagliga företrädare.

Om den som åläggandet gäller inte följer domstolens beslut om provtagning, och inte har någon laglig orsak till det, skall domsto-

len kunna döma ut vitet. Om ett prov fortfarande behövs för att utreda saken, skall domstolen kunna utsätta ett nytt högre vite.

Om det är sannolikt att den som åläggandet gäller inte trots det nya vitet kommer att iaktta beslutet om provtagning eller om denne utan laglig orsak har låtit bli att följa ett beslut om provtagning, skall domstolen kunna bestämma att han eller hon hämtas till provtagning och att provet får tas mot hans eller hennes vilja. I sådana fall skall läkaren ha rätt att få handräckning av polisen.

Föreslagna ändringar i lagen om faderskap

Talan om upphävande av faderskap skall enligt 35 § 2 mom. i lagen om faderskap väckas inom fem år från det barnet föddes, om käranden är den äkta mannen eller barnets mor. Den femåriga tidsfristen togs in i lagen eftersom det inte var möjligt att göra tillförlitliga rättsantropologiska undersökningar förrän ett barn fyllt tre år. Nu när man inte längre gör rättsantropologiska undersökningar är tiden om fem år för att väcka talan onödigt lång. För familjen och barnet är det bra om man snabbare kan få bekräftat om modern eller mannen kommer att ifrågasätta barnets härkomst. Det föreslås därför att tiden för att väcka talan förkortas till två år. En motsvarande ändring föreslås även i 42 § 1 mom. i lagen om faderskap, vilket gäller den tid inom vilken en man som har erkänt faderskapet samt barnets mor skall väcka talan om upphävande av faderskapet.

På samma sätt som för närvarande skall barnet självt oberoende av tidsfristerna kunna väcka talan om upphävande av faderskap.

I några bestämmelser i lagen om faderskap föreslås dessutom språkliga ändringar med anledning av förslaget om att lagen om blodundersökningar ersätts med en lag om rättsgenetisk faderskapsundersökning.

3. Propositionens verkningar

3.1. Verkningar för medborgarna

Den föreslagna lagen skall göra det möjligt att utföra rättsgenetiska faderskapsundersökningar i vissa sådana situationer där man inte

enligt den nu gällande lagen kan ålägga någon att delta i en undersökning. Möjligheterna att få bevis som behövs för fastställande eller upphävande av faderskap blir enligt förslaget bättre i synnerhet i de fall då mannen eller modern har försvunnit eller dött.

3.2. Ekonomiska verkningar

De bestämmelser i den föreslagna lagen som gäller ersättning för kostnaderna för en undersökning samt för kostnader för resa och uppehälle liksom även om återbetalning till staten av ersatta kostnader motsvarar bestämmelserna i gällande lag. Den föreslagna lagen medför således inte nya kostnader för staten. Antalet undersökningar kan dock i obetydlig mån öka genom att den nya lagen gör det möjligt att bestämma att mannens eller moderns föräldrar skall undersökas samt att göra undersökningar på avlidna personer. Ökningen blir endast några fall per år. Kostnadsökningen för staten är obetydlig.

I propositionen föreslås att domstolen eller barnatillsyningsmannen skall begära utlåtan- de av undersökningsmyndigheten innan de bestämmer att någon annan släkting än mannens föräldrar skall undersökas. Detta är en ny uppgift. Årligen kommer antagligen endast några få sådana utlåtan- den att begäras. Kostnadsökningen på grund av detta är därför liten.

För närvarande betalar justitieministeriet drygt 500 000 euro årligen i arvoden och ersättningar för faderskapsundersökningar. De ökade kostnader som den föreslagna lagen medför kan med hänsyn till detta beräknas vara mindre än 20 000 euro per år.

4. Beredningen av ärendet

Justitieministeriet tillsatte den 28 mars 1999 en arbetsgrupp för att bereda en reform av lagen om blodundersökningar och de ändringar i samband därmed som måste göras i lagen om faderskap. Syftet var att utarbeta ett förslag om att modernisera lagen om blodun-

dersökningar så att det skulle vara möjligt att med moderna medicinska metoder klarlägga det biologiska släktskapsförhållandet mellan far och barn och öka möjligheterna att fastställa släktskapsförhållandet mellan barn och far.

Arbetsgruppen föreslog i sitt betänkande av den 2 januari 2001 att en lag om rättsgenetisk faderskapsundersökning stiftas, vilken skulle ersätta den gällande lagen om blodundersökningar. Dessutom föreslog arbetsgruppen att nödvändiga följdändringar skulle göras i lagen om faderskap. Arbetsgruppens förslag avvek från propositionen sålunda att enligt förslaget skulle det också ha varit möjligt att förordna om en undersökning på en avliden person som har begravts.

Justitieministeriet fick 19 utlåtan- den över arbetsgruppens förslag. Ett sammandrag av utlåtan- dena har gjorts. Samtliga remissinstanser ansåg att en reform behövs. Arbetsgruppens förslag förordades allmänt taget. Över hälften av remissinstanserna motsatte sig dock förslaget att en undersökning skulle kunna gälla en avliden person som har begravts. Knappt hälften av remissinstanserna förhöll sig negativt till förslaget enligt vilket mannens föräldrar mot sin vilja skulle kunna åläggas delta i en undersökning.

I enlighet med synsättet hos majoriteten av remissinstanserna föreslås det inte att det skall vara möjligt att bestämma att en avliden som har begravts skulle kunna undersökas. I propositionen föreslås dock att mannens föräldrar skall kunna åläggas att delta i en undersökning även om de motsätter sig det. I propositionen har gjorts flera mindre ändringar till följd av remissyttrandena. I propositionen har grundlagens krav på lagstiftning beaktats.

Propositionsarbetet har färdigställts som tjänstearbete vid justitieministeriet. I samband med finslipningen har justitieministeriet fört diskussioner med social- och hälsovårdsministeriet, Rättsskyddscentralen för hälsovården, Folkhälsoinstitutet och institutionen för rättsmedicin vid Helsingfors universitet.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering av lagförslagen

1.1. Lag om rättsgenetisk faderskapsundersökning

1 §. *Lagens tillämpningsområde.* Enligt paragrafens 1 mom. skall lagen tillämpas på rättsgenetiska faderskapsundersökningar.

Paragrafens 2 mom. innehåller en definitionen på rättsgenetisk faderskapsundersökning. Enligt definitionen avses med en rättsgenetisk faderskapsundersökning en sådan undersökning av människans gener, annat ärftligt DNA eller genprodukter som görs för att avgöra frågor om faderskap.

Sådana undersökningar som avses i paragrafens 1 mom. görs för att få bevis om huruvida det finns ett sådant biologiskt släktskapsförhållande mellan en viss man och ett barn utifrån vilket man kan anse att barnet är mannens biologiska avkomma. Vid undersökningen används sådant DNA som inte avslöjar något om den undersöktes personliga egenskaper eller sjukdomar.

Enligt den föreslagna bestämmelsen om lagens tillämpningsområde i paragrafens 3 mom. skall lagens bestämmelser också tillämpas på rättsgenetisk undersökning som görs för utredning av moderskap. Bestämmelser om detta finns i 23 § i den föreslagna lagen. Rättsliga tvister om moderskap är mycket sällsynta. De inleds enligt bestämmelserna i rättegångsbalken. Domstolen kan med stöd av den föreslagna lagen bestämma att en undersökning skall göras för att få behövliga bevis för att avgöra frågor om moderskap.

Avsikten är inte att denna lag skall tillämpas på sådana DNA-analyser som i enlighet med utlänningslagen utförs för utredning av familjeband.

2 §. *Initiativ till undersökning.* I paragrafen finns bestämmelser om vem som kan ta initiativ till en undersökning.

Enligt första meningen i paragrafen kan domstolen utfärda ett förordnande om att en undersökning skall göras i samband med ett mål om fastställande eller upphävande av faderskap. Enligt 30 § i lagen om faderskap kan domstolen på eget initiativ bestämma att all sådan utredning skall inhämtas som den anser behövlig för att avgöra målet. Med stöd av den nämnda bestämmelsen och 2 § i detta lagförslag kan domstolen på eget initiativ bestämma att en undersökning skall göras. Domstolen kan också på begäran av en part bestämma att en undersökning skall göras. En bestämmelse som motsvarar detta lagrum finns i 1 § i lagen om blodundersökningar.

Enligt andra meningen i paragrafen kan barnatillsyningsmannen beställa en undersökning, om förutsättningarna i 11 § lagen om faderskap är uppfyllda. Förutsättningarna beskrivs närmare i detaljmotiven till förslaget om ändring av 11 § lagen om faderskap. En bestämmelse som motsvarar det föreslagna lagrummet finns i 10 § 1 mom. i lagen om vissa blodundersökningar.

3 §. *Undersökningsmyndigheter.* Paragrafen innehåller bestämmelser om vem som har i uppgift att utföra de undersökningar som avses i 1 §. Enligt förslaget utförs undersökningarna av Folkhälsoinstitutet eller av en sådan inrättning vid ett universitet eller en vksamhetsenhet för hälso- och sjukvård som har fått tillstånd av Rättsskyddscentralen för hälsovården att utföra sådana undersökningar som avses i 1 §.

Förslaget bygger på gällande lagstiftning. Enligt 2 § i förordningen om blodundersökningar utförs blodundersökningarna av Folkhälsoinstitutet eller av en högskolas inrättning som godkänts av Rättsskyddscentralen för hälsovården eller av någon annan inrättning som rättsskyddscentralen av särskilda skäl har godkänt. Under den tid lagen och förordningen om blodundersökningar har varit i kraft har alla de undersökningar som

barnatillsyningsmännen och domstolarna har beställt utförts av Folkhälsoinstitutet. Rättskyddscentralen för hälsovården har inte mottagit sådana ansökningar om godkännande som avses i 2 § lagen om blodundersökningar.

Det har ansetts vara ändamålsenligt att i förslaget till proposition ta med de bestämmelser som gäller tillståndsförfarandet i den gällande lagstiftningen. Utöver Folkhälsoinstitutet finns det inrättningar vid universitet och verksamhetsenheter inom hälso- och sjukvården som har beredskap att utföra sådana undersökningar som avses i 1 §. Syftet med tillståndsförfarandet är att säkerställa att domstolarna och barnatillsyningsmännen får pålitliga undersökningsresultat till sitt förfarande. Enligt förslaget till proposition har en inrättning eller en verksamhetsenhet som uppfyller villkoren för utfärdande av tillstånd rätt att få ett tillstånd att utföra sådana undersökningar som avses i 1 §.

Bestämmelser om villkoren för utfärdande av tillstånd finns i 21 §. Bestämmelser om en undersökningsmyndighets rätt att få sekretessbelagda uppgifter från en annan undersökningsmyndighet finns i 22 §. Enligt 24 § 5 punkten kan genom förordning bestämmelser utfärdas om samarbetet mellan undersökningsmyndigheterna.

4 §. *Undersökning som gäller barnet, modern och män.* Enligt första meningen i paragrafen kan domstolen bestämma att en undersökning skall gälla barnet, modern och den man som är part i målet. Bestämmelsen motsvarar första meningen i 2 § 1 mom. i lagen om blodundersökningar.

Såsom det närmare beskrivs i den allmänna motiveringen kan man vid fastställande eller upphävande av faderskap med en DNA-undersökning av mannen och barnet tillräckligt säkert konstatera om barnet är mannens biologiska avkomma eller ej. Trots det föreslås det i paragrafen som huvudregel att inte bara barnet och mannen utan också modern skall undersökas. På det sättet kan man få visshet om att barnet är en viss kvinnas och en viss mans gemensamma avkomma. Ordet "kan" i paragrafen ger dock domstolen möjlighet att överväga om det räcker att endast mannen och barnet undersöks.

I ett mål som gäller upphävande av fa-

derskap kan domstolen bestämma att även en man som inte är part i målet skall undersökas, om det utifrån de omständigheter som kommit fram i målet finns skäl att anta att mannen är far till barnet. Bestämmelsen motsvarar andra meningen i 2 § 1 mom. i lagen om blodundersökningar och det är motiverat med en likadan bestämmelse i den nya lagen, fastän det i allmänhet är onödigt att bestämma att en man som inte är part skall undersökas, eftersom de nuvarande undersökningarna är så tillförlitliga. Genom att undersöka den äkta mannen och barnet får man tillräcklig utredning om deras biologiska släktskap. I särskilda fall, t.ex. när den äkta mannen har avlidit och mannens rättsinnehavare har väckt talan mot ett barn som har fötts inom äktenskapet och mot modern om upphävande av faderskapet, kan det dock finnas behov att bestämma att någon annan man skall undersökas.

5 §. *Undersökning som gäller försvunna eller avlidna personer.* I paragrafen finns bestämmelser om undersökningsförordnande när den som skall undersökas har försvunnit eller avlidit. Motsvarande bestämmelser finns inte i den nu gällande lagen om blodundersökningar.

Paragrafens 1 mom. gäller de situationer då man inte vet var den som skall undersökas befinner sig och därför inte kan kalla honom eller henne till undersökning. Med uttrycket den som skall undersökas avses en man, barnet eller modern. För att det skall anses att det på det sätt som avses i paragrafen inte går att få kännedom om var den som skall undersökas befinner sig måste den som begär undersökning kunna visa att man med tillbuds stående metoder har försökt få tag på personen utan att lyckas.

Enligt lagrummet kan domstolen bestämma att en undersökning skall göras med hjälp av ett vävnadsprov, om ett sådant finns. Bestämmelsen gör det möjligt att utföra en undersökning när ett vävnadsprov i ett annat sammanhang har tagits på den som skall undersökas. En förutsättning är att provet fortfarande är användbart och att dess ursprung tillförlitligt kan härledas. Ett förordnande om att ett prov skall undersökas kan inte ges, om inte den som begär det har kunnat visa att det är sannolikt att ett sådant prov finns t.ex. hos

någon verksamhetsenhet inom hälsovården.

Enligt lagrummet kan domstolen alternativt bestämma att man i en undersökning skall använda uppgifter som har erhållits i en tidigare undersökning. Så kan man göra t.ex. när den som utför undersökningen har tillgång till resultat av undersökningar som gjorts på mannen i ett annat faderskapsmål. Barnets mor kan t.ex. utreda för domstolen att mannens faderskap till ett äldre syskon till barnet har konstaterats genom DNA-undersökning. Detta undersökningsresultat kan användas när man i en ny undersökning utreder om även det yngre barnet är mannens biologiska avkomma.

Paragrafens 2 mom. gäller undersökning i det fall att mannen eller modern har avlidit. Gäller målet fastställande av faderskap och har barnet avlidit, kan man inte bestämma att en undersökning skall göras, eftersom det enligt 23 § faderskapslagen inte är möjligt att inleda eller fortsätta en rättegång om fastställande av faderskap, om barnet har avlidit. En rättegång om upphävande av faderskap kan i sin tur inte enligt 37 § lagen om faderskap inledas, om barnet har avlidit eller om både den äkta mannen och modern har avlidit. En rättegång som gäller upphävande av faderskap får dock fortsätta i de fall då barnet eller både den äkta mannen och modern avlider medan rättegången pågår.

Enligt lagrummet kan domstolen bestämma att en undersökning skall göras trots att mannen eller modern har avlidit, om den avlidne inte ännu har begravts eller kremerats. Domstolen skall bestämma att undersökningen skall göras med hjälp av ett vävnadsprov av den avlidnes kropp. När domstolen har bestämt detta kan en läkare ta provet av kroppen och skicka det till undersökningsmyndigheten oberoende av om de anhöriga samtycker eller ej.

Om den avlidne har försvunnit eller inte har kunnat identifierats tillförlitligt eller om den avlidne har kremerats eller begravts, kan domstolen bestämma att undersökningen skall göras på det sätt som föreskrivs i 1 mom. i fråga om en försvunnen person. Undersökningen kan göras med hjälp av ett tidigare prov också då den avlidne inte har kunnat identifieras på ett tillförlitligt sätt t.ex. på grund av att kroppen har skadats svårt i en

olycka. En undersökning av ett tidigare taget prov kan då vara ett tillförlitligare sätt att få bevisning i ett faderskapsmål än en undersökning av den avlidne. Domstolen kan också bestämma att man i en undersökning skall använda upplysningar som erhållits i en tidigare undersökning.

När domstolen har bestämt att undersökningen skall göras med hjälp av ett prov, kan provet oberoende av om den avlidnes anhöriga samtycker skickas till undersökningsmyndigheten för att undersökas. Detsamma gäller det fall att domstolen har bestämt att upplysningar som erhållits i samband med en annan tidigare undersökning skall användas i en ny undersökning.

Paragrafens 3 mom. innehåller en begränsning av tillämpningen av 1 och 2 mom., för det fall att det är modern som har försvunnit eller avlidit. Om barnet och mannen lever, skall domstolen i enlighet med 4 § bestämma att undersökningen i första hand skall gälla endast barnet och mannen. I de allra flesta fall får man nämligen tillräcklig utredning redan på detta sätt, ty den biologiska fadern får oftast ett undersökningsresultat som bekräftar faderskapet. Om det efter att barnet och mannen har undersökts fortfarande finns behov att undersöka, t.ex. för att den som har antagits vara far har fått en utslutning i undersökningen, gäller i tillämpliga delar beträffande modern vad som sägs i 5 § 1 och 2 mom.

6 §. *Undersökning som gäller mannens föräldrar.* I paragrafen finns bestämmelser om förutsättningarna för att domstolen skall kunna bestämma att mannens föräldrar undersöks. Motsvarande bestämmelser finns inte nu i lagen om blodundersökningar.

Domstolen kan ålägga mannens föräldrar att delta i undersökningen trots deras motstånd, men endast om undersökningen kan gälla dem båda. Orsakerna till att också mannens föräldrar skall kunna åläggas att mot sin vilja delta i en undersökning har behandlats i den allmänna motiveringen.

Mannens föräldrar kan åläggas att delta i en undersökning endast om man inte vet var mannen befinner sig eller om han har dött. Att man vet att mannen befinner sig utomlands och att det är svårt att få mannen därifrån ger dock inte domstolen rätt att be-

stämman att mannens föräldrar mot sin vilja måste delta i undersökningen. I ett sådant fall kan man ofta genom att anlita internationell rättshjälp få ett prov av mannen.

För att föräldrarna skall kunna åläggas att delta i en undersökning krävs dessutom att undersökningen inte kan göras på det sätt som avses i 5 § 1 mom. eller 2 mom., dvs. genom att ta ett prov av en vävnad från mannen eller av kroppen, om den inte är begravd eller kremerad, eller genom att använda uppgifter om mannen som erhållits i en tidigare undersökning.

Paragrafens 2 mom. innehåller en rättsregel för det fall att man inte kan få upplysningar om var mannens far eller mor befinner sig eller om mannens far eller mor har avlidit. Då tillämpas på motsvarande sätt bestämmelserna i 5 § 1 och 2 mom. Domstolen kan t.ex. bestämma att undersökningen skall gälla mannens mor som lever och ett vävnadsprov som tagits på mannens avlidne far.

7 §. *Undersökning som gäller andra släktingar till mannen.* I paragrafen finns bestämmelser om förutsättningarna för att domstolen skall kunna bestämma att andra släktingar till mannen än föräldrarna skall delta i en undersökning. Några motsvarande bestämmelser finns inte i den nu gällande lagen om blodundersökningar.

Enligt 1 mom. är den första förutsättningen för ett förordnande om undersökning att den inte kan förordnas såsom föreskrivs i 4—6 §. Den andra förutsättningen gäller den undersöktes samtycke. Den som skall undersökas kan även efter förordnandet återkalla sitt samtycke ända tills undersökningens resultat har kunnat komma till hans eller de övriga parternas kännedom. Samtycket kan således inte längre återkallas efter att utlåtandet har skickats till domstolen.

Domstolens förordnande innebär i dessa fall endast att man tillämpar bestämmelserna i denna lag på betalning och ersättning av kostnader för undersökningen.

I paragrafens 1 mom. finns dessutom bestämmelser om samtycke i de fall då den som skall undersökas inte på grund av minderårighet, mental störning, utvecklingsstörning eller något annat liknande skäl kan förstå betydelsen av ett samtycke. Samtycke skall i dessa fall kunna ges av den laglige företräda-

ren, t.ex. en minderårigs vårdnadshavare eller en sådan intressebevakare för en fullvuxen som är behörig att fatta beslut i frågor som gäller huvudmannens person. Den lagliga företrädaren kan ge samtycke för sin huvudmans del endast om det inte vid undersökningen kan komma fram omständigheter som gäller huvudmannens härkomst eller dennes barns härkomst.

Om den som är minderårig kan förstå sakens betydelse, krävs det att han eller hon samtycker för att undersökning skall kunna göras. Samtycke krävs också av en fullvuxen som kan förstå sakens betydelse, även om han eller hon har en intressebevakare eller en begränsning av handlingsbehörigheten. Frågan om någon kan förstå sakens betydelse bedöms fristående, oberoende av orsaken till att en intressebevakare har utsetts eller handlingsbehörigheten begränsats.

Som det framgår av den allmänna motiveringen kan en undersökning av andra än mannens föräldrar också avslöja sådant som gäller den undersöktes egen eller hans eller hennes barns härkomst, exempelvis att syskon inte i själva verket är helsyskon. För att samtycket skall bygga på riktig kunskap om betydelsen av att en undersökning görs, skall domstolen innan samtycket tas emot klarlägga om det vid undersökningen kan komma fram omständigheter som gäller den undersöktes egen eller hans eller hennes barns härkomst. Uppgifter som behövs för klarläggande får domstolen från det utlåtande som den enligt paragrafens 2 mom. i dessa fall måste begära av undersökningsmyndigheten.

8 §. *Undersökning som gäller släktingar till modern.* I paragrafen finns bestämmelser om undersökning av släktingar till modern. I den nu gällande lagen om blodundersökningar finns inte några bestämmelser som skulle motsvara paragrafen.

Bestämmelserna i 6 och 7 § om undersökning av mannens föräldrar och andra släktingar gäller i tillämpliga delar moderns föräldrar och andra släktingar. En undersökning av moderns släktingar får dock göras endast för det fall att man inte av undersökningar av enbart barnet och mannen samt barnet och mannens släktingar får tillräckliga uppgifter för att kunna avgöra frågan.

9 §. *Åläggande att ge prov.* I paragrafen

finns en bestämmelse om ett åläggande att iaktta ett förordnande när domstolen bestämmer att en undersökning skall gälla en levande person. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 3 § 1 mom. i lagen om blodundersökningar.

Enligt paragrafens 1 mom. skall domstolen ålägga den som skall undersökas att inom en bestämd tid med ett intyg visa att det prov har tagits som behövs för undersökningen. Vite används för att förstärka åläggandet. Bestämmelser om möjligheten att hämta den som skall undersökas finns i 10 § 2 mom. i lagförslaget.

Om förordnandet gäller ett barn som inte har fyllt 15 år, skall åläggandet riktas mot barnets lagliga företrädare. Detta är vanligen barnets vårdnadshavare. Om barnet har endast en vårdnadshavare riktas åläggandet mot denne. Har barnet två vårdnadshavare är det vanligen skäl att ålägga dem båda att sköta om saken. Om den ena vårdnadshavaren i praktiken inte kan sköta om de åtgärder som behövs för provtagningen, exempelvis för att han eller hon inte bor tillsammans med barnet och endast sällan träffar barnet, är det lämpligt att åläggandet riktas mot den vårdnadshavare som i praktiken kan se till att barnet går och ger ett prov. Om ett barn under 15 år inte har en vårdnadshavare, men har t.ex. en sådan företrädare som avses i 26 § i lagen om främjande av invandrades integration samt mottagande av asylsökande (493/1999) skall åläggandet riktas mot denne.

Om undersökning kan göras enbart med den undersöktes samtycke, kan ett åläggande inte riktas mot honom eller henne. Bestämmelser om de situationer då samtycke krävs av den som skall undersökas finns i 7 §.

Av allmänna processrättsliga principer följer att domstolen innan förordnandet utfärdas skall höra den som skall undersökas och dennes lagliga företrädare. Bestämmelser om parts närvaro i tvistemål finns i 12 kap. 6—7 § i rättegångsbalken och bestämmelser om underlåtelse att följa ett åläggande som riktats till en part i tvistemål finns i 12 kap. 9—23 § i rättegångsbalken.

Ett förordnande med stöd av paragrafen förpliktar den som skall undersökas att ge ett prov och vid behov också att ge ett nytt prov.

Bestämmelser om behovet att ta ett nytt prov finns i 12 § i den föreslagna lagen.

I paragrafens 2 mom. finns en bestämmelse om intyg som den som ålagts att ge ett prov kan använda för att visa att provet har tagits. Intyg över att prov har tagits ges av den läkare som ansvarar för provtagningen.

10 §. *Underlåtenhet att iaktta åläggande.* I paragrafen finns bestämmelser om de medel som domstolen kan använda då ett åläggande enligt 9 § inte har iakttagits. Paragrafen motsvarar i stort sett 3 § 2 mom. i lagen om blodundersökningar.

Enligt 1 mom. kan domstolen, om den som har förordnats till provtagning utan laga skäl har låtit bli att gå till provtagningen, döma honom att betala vite. Dessutom kan domstolen förelägga ett nytt ännu högre vite, om det fortfarande behövs ett prov för utredningen i målet. Ett nytt vite kan således inte föreläggas, om tillräcklig utredning har erhållits för att avgöra målet trots att någon som ålagts att ge ett prov inte har gjort det. Så kan det vara t.ex. om endast mannen och barnet har gett prov och undersökningen visar resultatet att mannen kan anses vara barnets biologiska far. I ett sådant fall skulle det vara meningslöst att förelägga modern ett nytt vite fastän hon har låtit bli att iaktta åläggandet.

I paragrafens 2 mom. finns bestämmelser om förutsättningarna för att den som åläggandet gäller skall kunna hämtas till undersökning. Om domstolen redan har utsatt vite, men den som åläggandet gäller trots det inte har gått till provtagning, kan domstolen, om det t.ex. till följd av personens uppträdande eller uttalanden är sannolikt att inte heller ett nytt vite skulle leda till att åläggandet uppfylls, bestämma att den som åläggandet gäller skall hämtas till provtagning och att provet får tas mot hans eller hennes vilja. Så kan man förfara redan i början av en rättegång om fastställande eller upphävande av faderskap, om det är sannolikt att den som åläggandet gäller trots ett eventuellt vite inte tänker infinna sig för provtagning. Då kan domstolen i stället för att förelägga vite genast bestämma att personen i fråga skall hämtas till provtagning och att provet får tas mot hans eller hennes egen eller lagliga företrädarens vilja. Ett beslut om hämtning är förenligt med 46 § i faderskapslagen, enligt vil-

ken mål som gäller fastställande eller upphävande av faderskap skall behandlas i brådskande ordning i samtliga rättsinstanser.

När domstolen har bestämt att ett prov kan tas oberoende av om den som skall undersökas eller dennes lagliga företrädare samtycker, och den som skall undersökas har hämtats till provtagning, har läkaren rätt att få handräckning av polisen för provtagningen. Polisen är då med stöd av 40 § i polislagen (493/1995) skyldig att ge handräckning.

11 §. *Provtagning.* I paragrafen finns bestämmelser om provtagning. En motsvarande bestämmelse finns i 3 § i förordningen om blodundersökningar.

Enligt 1 mom. är huvudregeln att prov på levande personer tas i form av blodprov. De nuvarande undersökningsmetoderna har utvecklats för blodprovsanalyser. Med hjälp av de nuvarande metoderna får domstolen och barnatillsyningsmannen snabbt de undersökningsresultat som behövs i faderskapsmål. I paragrafen finns dock en bestämmelse enligt vilken provet i andra hand kan tas från en slemhinna i munnen. Så kan man göra för det första i de sällsynta fall då ett blodprov kan medföra olägenhet eller fara för hälsan. Ett prov kan tas från en slemhinna i munnen också om det finns något annat vägande skäl att göra så. Ett sådan skäl kan t.ex. vara att den som skall undersökas beter sig våldsamt.

Enligt paragrafens 2 mom. tas prov på avlidna från en vävnad. Beroende på likets skick måste man bedöma var vävnadsprovet tas. I första hand bör provet tas från blodet.

I 3 mom. finns bestämmelser om den som tar provet. Provet skall tas av en legitimerad läkare eller en läkare som fått tillstånd eller av någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som står under direkt uppsikt av läkaren. Om provet tas av någon annan än en legitimerad läkare eller en läkare med tillstånd, förutsätter bestämmelsen att läkaren är på plats när den som skall undersökas bekräftar sin identitet, när provet tas och när personuppgifterna antecknas på det kärl där provet förvaras.

12 §. *Ny provtagning.* I paragrafen finns bestämmelser om förnyad provtagning. En motsvarande bestämmelse finns i 5 § i förordningen om blodundersökningar.

Enligt paragrafen skall ett nytt prov tas, om

undersökningen inte kan göras med hjälp av det tidigare provet eller om undersökningsresultatet måste bekräftas eller kompletteras innan utlåtandet ges. I dessa fall skall undersökningsmyndigheten utan dröjsmål underrätta domstolen eller barnatillsyningsmannen om behovet att ta ett nytt prov. Dessa skall i sin tur utan dröjsmål underrätta den som skall undersökas. Domstolen skall bevisligen sätta ut en ny tid inom vilken den som skall undersökas skall visa domstolen att ett nytt prov har tagits.

13 §. *Förstöring av prov.* Paragrafen innehåller bestämmelser om förstöring av prov. Någon motsvarande bestämmelse finns inte i den nuvarande lagen om blodundersökningar.

Undersökningsmyndigheten skall förstöra de prov som tagits för undersökningen när två år har gått från det undersökningen gjordes. Syftet med bestämmelsen är att tillvarata integritetsskyddet för den som har undersökts.

14 §. *Provtagning för en framtida undersökning.* I paragrafen finns bestämmelser om förutsättningarna för att en legitimerad läkare eller en läkare som fått tillstånd eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som står under direkt uppsikt av läkaren skall få ta ett prov på en avliden person för en eventuell undersökning, även om den avlidnes anhöriga inte har gett sitt samtycke till det eller domstolen inte har bestämt att en undersökning skall göras. I den nuvarande lagen om blodundersökningar finns inte några bestämmelser som skulle motsvara paragrafen.

Ett sådant prov kan tas, om den som framställer en begäran visar att provet kan behövas för ett mål om fastställande eller upphävande av faderskap. Det är inte meningen att bevisröskeln för behovet av ett prov skall vara hög. Ett prov som har tagits på detta sätt får inte genast undersökas, utan undersökningen får göras först när den avlidnes anhöriga har gett sitt samtycke eller när domstolen har bestämt att en undersökning skall göras. Med anhörig avses här den avlidnes make och arvsberättigade arvingar. Ett prov kan förstöras när två år har gått från det provet togs, om inte den som har tagit provet har meddelats att ett mål om fastställande eller

upphävande av faderskap har anhängiggjorts.

En situation där provtagning behövs för ett kommande faderskapsmål torde i allmänhet uppstå så att mannen dör medan kvinnan väntar barnet. Om kvinnan inte är gift med mannen, måste en talan väckas för fastställande av faderskapet. För bevisningen är det då viktigt att man före begravningen eller kremeringen kan ta ett prov på den avlidne och undersöka det när målet inleds.

Eftersom det prov som avses här tas utan domstolens förordnande eller barnatillsyningsmannens beställning, skall den som har bett om provet svara för eventuella kostnader för provtagningen.

15 §. *Förbud mot att förstöra prov.* I paragrafen finns bestämmelser om förutsättningarna för att domstolen skall kunna förbjuda ett sjukhus eller någon annan inrättning eller någon yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården att förstöra prov som kan användas i en undersökning. Några bestämmelser som motsvarar paragrafen finns inte i den nuvarande lagen om blodundersökningar.

Enligt paragrafens 1 mom. kan ett sådant förbud utfärdas, om sökanden visar att en lagring av provet kan behövas för att trygga bevisningen i ett mål angående fastställande eller upphävande av faderskap, där sökanden är part eller som sökanden har för avsikt att inleda senare. Domstolen kan utfärda ett sådant förbud oberoende av om ett faderskapsmål är under behandling vid domstol eller ej.

Syftet med förbudet är att förhindra att prov som är behövliga bevis i ett faderskapsmål som kan antas bli aktuellt kommer bort innan man kan förordna att de skall undersökas. Ansökan kan godkännas utan att man förutsätter full bevisning om behovet att lagra vävnadsprovet. Det räcker med att man med utgångspunkt i utredningen har skäl att anta att en förstöring av provet kan äventyra möjligheten att få bevisning i det mål sökanden avser.

Lagrummet behövs eftersom verksamhetsenheterna inom hälsovården nuförtiden normalt inte sparar proven evigt. Bestämmelser om hur prov skall sparas finns i 12 § i lagen om patientens ställning och rättigheter. Enligt den skall prov i regel förstöras när det inte längre finns någon grund för att spara dem.

Närmare bestämmelser om hur länge vävnadsprov skall sparas finns i social- och hälsovårdsministeriets förordning om upprättande av journalhandlingar samt om förvaring av dem och annat material som hänför sig till vård (99/2001).

Paragrafens 2 mom. innehåller bestämmelser om förbudets giltighetstid. När domstolen förbjuder att ett prov förstörs skall den samtidigt bestämma hur länge förbudet är i kraft. Domstolen får bestämma att förbudet är i kraft högst två år. Av särskilda skäl kan domstolen medan förbudet är i kraft förlänga förbudet med högst två år.

Enligt paragrafens 3 mom. kan den som bryter mot förbudet dömas att betala vite som har förelagts med stöd av 1 mom.

16 §. *Tillämpning av bestämmelserna i rättegångsbalken.* I paragrafens 1 mom. finns bestämmelser om tillämpning av vissa bestämmelser i rättegångsbalken på vite, ersättning av kostnader och förstöring av prov. Bestämmelser som i stort sett motsvarar de föreslagna finns för närvarande i 8 och 9 § i lagen om blodundersökningar.

På föreläggande och utdömande av vite tillämpas 32 kap. 1 § i rättegångsbalken. Vitet skall således utsättas till ett visst belopp med beaktande av den bötfälldes betalningsförmåga. Om vitet döms ut, kan det av särskilda skäl dömas ut till ett lägre belopp än vad som har utsatts.

På överklagande av beslut genom vilket någon har dömts till vite tillämpas 12 kap. 35 § i rättegångsbalken. Har någon dömts till vite innan avgörande har meddelats i huvudsaken, skall besvär över beslutet anföras särskilt. Har vitet däremot dömts ut först i samband med att huvudsaken avgörs, får det överklagas inom den tid och i samma ordning som gäller överklagande av avgörandet i huvudsaken.

Paragrafens 2 mom. gäller de situationer då domstolen har bestämt att någon skall hämtas till provtagning. På betalning och ersättning av kostnaderna för hämtning tillämpas 12 kap. 32 § i rättegångsbalken. Kostnaderna för hämtning betalas således av statens medel. När domstolen avgör målet skall den ålägga den hämtade att ersätta staten dessa kostnader. Under de förutsättningar som nämns i den nämnda 32 § kan domstolen

dock sätta ned ersättningen eller bestämma att staten skall svara för kostnaderna.

Angående möjligheten att ta i förvar en person som skall hämtas tillämpas bestämmelserna i 12 kap. 33 § 2 och 3 mom. i rättegångsbalken. När domstolen har bestämt att någon skall hämtas till provtagning kan personen i fråga tas i förvar tidigast dagen innan transporten börjar och frihetsberövandet får inklusive transporttiden pågå högst tre dagar. Det torde dock endast sällan finnas behov av så tidigt förvar och långvarigt frihetsberövande. Eftersom den som hämtats till provtagning skall släppas fri omedelbart efter att provet har tagits, blir frihetsberövandet på grund av hämtningen som mest knappt två dagar.

Den tid för förvar som bestäms på ovan beskrivet sätt kan dock anses vara för lång, om den som skall hämtas till provtagning är ett barn under 15 år. I paragrafen föreslås därför en bestämmelse att ett sådant barn får hållas i förvar högst fyra timmar, transporttiderna inberäknade. Ett barn kan vanligen fås betydligt snabbare än så till läkaren för provtagning, om man t.ex. planerar transporterna och på förhand kommer överens med läkaren om provtagningen. Då det är fråga om barn under 15 år, skall den som tar barnet i förvar naturligtvis särskilt se till att frihetsberövandet inte pågår längre än vad som är nödvändigt för att ta provet.

Paragrafens 3 mom. gäller utfärdande av förbud att förstöra prov. Angående detta gäller i tillämpliga delar vad som sägs i 7 kap. 4 och 5 § samt 8—14 § i rättegångsbalken. De nämnda bestämmelserna innebär bl.a. att ett ärende som gäller förbud att förstöra prov inleds genom ansökan och att sjukhuset eller inrättningen eller en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården vanligen skall ges tillfälle att bli hörd innan ansökan bifalls. Ett interimistiskt beslut kan dock i brådskande fall ges utan att någon hörs.

17 §. *Förskottsbetalning av kostnader för resor och uppehälle.* I paragrafen finns bestämmelser om förskottsbetalning av statens medel för nödvändiga rese- och utkomstkostnader för provtagning. Enligt 1 mom. har en annan person än en part i ett faderskapsmål rätt såsom nu att få förskottsbetalning av

statens medel för nödvändiga rese- och utkomstkostnader för provtagning. En part i ett faderskapsmål skall däremot själv svara för sina kostnader i fråga om provtagningen. Enligt gällande 4 och 10 § i blodundersökningslagen har man kunnat ge en förskottsbetalning till en part, om han eller hon har kunnat utreda att han eller hon inte utan svårighet helt förmår betala dessa kostnader. Sådana förskottsbetalningar har i praktiken utbetalats mycket sällan. Domstolen kan likväl när den avgör ett faderskapsmål i enlighet med 21 kap. 2 § i rättegångsbalken på partens begäran ålägga motparten att betala de ovan nämnda rättegångskostnaderna, om därtill finns särskilda skäl. De nödvändiga rese- och utkomstkostnader som parten har för resan till provtagningen är sådana kostnader som på det sätt som avses i 21 kap. 8 § i rättegångsbalken är sådan förlust som direkt ansluter sig till rättegången.

Enligt paragrafens 2 mom. skall domstolen bestämma att den som har fått förskott skall betala tillbaka det, om han eller hon inte har fullgjort den uppgift för vilken förskottet har betalats. Domstolen kan dock bestämma att förskottet inte skall krävas tillbaka, om det har funnits en laglig orsak att låta bli att fullgöra uppgiften. Enligt 12 kap. 28 § 1 mom. i rättegångsbalken har domstolen rätt att pröva om ett förhinder som den som fått förskott har uppgett skall godtas som ett laga förfall.

Bestämmelsen i 3 mom. motsvarar 9 § 1 mom. i förordningen om blodundersökningar.

Enligt den föreslagna 19 § skall domstolen när den avgör ett mål som gäller fastställande eller upphävande av faderskap besluta om de kostnader som avses i 17 § skall stanna staten till last.

18 §. *Betalning av kostnader.* Paragrafen innehåller bestämmelser om kostnader som betalas av statens medel. Bestämmelser om betalning av motsvarande slags kostnader finns i 5 § i lagen om blodundersökningar.

Enligt paragrafens 1 punkt skall av statens medel betalas ersättning för provtagning och utfärdande av intyg. Enligt 2 punkten betalas ersättning av statsmedel för undersökning och för utlåtande. Enligt 3 punkten betalas ersättning av statsmedel för utlåtande enligt 7 § 2 mom. Enligt 24 § 6 och 7 punkten i den

föreslagna lagen skall närmare bestämmelser om arvode och ersättning utfärdas genom förordning.

Enligt den föreslagna 19 § skall domstolen när den avgör ett mål som gäller fastställande eller upphävande av faderskap besluta om de kostnader som avses i 18 § skall stanna staten till last.

Av statens medel ersätts inte enligt denna paragraf kostnader som har uppkommit när en privatperson utan förordnande av domstolen eller beställning av barnatillsyningsmannen har begärt att en provtagare skall ta sådana prov som behövs i en rättsgenetisk faderskapsutredning eller att en undersökningsmyndighet skall göra en rättsgenetisk faderskapsundersökning med hjälp av sådana prov.

19 §. *Ersättning för kostnader som betalas.* Paragrafen gäller ersättning för kostnader som har betalats av statens medel. Enligt den skall domstolen när den avgör målet besluta om de kostnader som av statsmedel har betalats med stöd av 17 och 18 § skall stanna staten till last. Detta skall enligt huvudregeln vara fallet. Domstolen skall dock kunna ålägga en part att helt eller delvis ersätta kostnader som har betalats av statsmedel, om rättegången uppenbart har varit obefogad eller om den undersökning som gjorts inte har haft betydelse för utredning av saken och det med hänsyn till omständigheterna kan anses skäligt att kostnaderna skall ersättas. Den föreslagna bestämmelsen har samma innehåll som 6 § i lagen om blodundersökningar.

20 §. *Ersättning till andra än parterna.* Paragrafen gäller ersättning för ekonomisk förlust som skall betalas till den som undersöks i en situation då domstolen har bestämt att en undersökning skall gälla en sådan man eller en sådan släkting till en man eller till modern som inte är part i rättegången. På ersättningen skall tillämpas vad som i 17 kap. 40 § i rättegångsbalken bestäms om ersättning till vittnen. En enskild part skall således betala ersättning till den person som han har önskat att skall undersökas. Har domstolen på eget initiativ bestämt att någon skall ge ett prov, skall parterna solidariskt betala ersättning till denne.

Den föreslagna bestämmelsen motsvarar i princip 7 § i den nuvarande lagen om blod-

undersökningar. Eftersom det i propositionen föreslås att kretsen icke-parter som domstolen kan ålägga att ge ett prov utvidgas, har den krets som är berättigad till ersättning på motsvarande sätt utvidgats.

21 §. *Tillstånd och återkallande av tillstånd.* Paragrafens 1 mom. innehåller bestämmelser om möjligheten att bevilja tillstånd till en inrättning vid ett universitet eller som verkar inom hälsovården att utföra sådana undersökningar som avses i lagen.

Enligt förslaget beviljas tillstånd på ansökan av Rättsskyddscentralen för hälsovården. Rättsskyddscentralen kan bevilja ett tillstånd till en inrättning som har för utförande av undersökningar ändamålsenliga lokaliteter och anordningar samt personal. Därtill förutsätts att verksamheten leds av en legitimerad läkare eller läkare med tillstånd som har god kännedom om utförande av rättsgenetiska faderskapsundersökningar.

Rättsskyddscentralen för hälsovården kan återkalla ett tillstånd som beviljats en inrättning, om det finns allvarliga brister i utförandet av sådana undersökningar som avses i 1 § eller i de utlåtanden som avses i 7 § 2 mom. eller om gällande bestämmelser på ett väsentligt sätt har brutits i verksamheten. Rättsskyddscentralen för hälsovården kan vid behov bestämma om utförande av inspektion. Därtill har Rättsskyddscentralen rätt att bestämma att inrättningens verksamhet skall avbrytas, om det finns brister eller missförhållanden i verksamheten. Beslutet är i kraft tills bristerna har avhjälpits eller missförhållandena har tillrättalagts. I ett sådant här fall kan Rättsskyddscentralen även återkalla tillståndet.

Enligt paragrafens 3 mom. skall ett återkallelsebeslut iakttas även om ändring söks i beslutet.

22 §. *Undersökningsmyndighetens rätt att få sekretessbelagda uppgifter.* Med tanke på det fallet att det skulle finnas två eller flere undersökningsmyndigheter föreslås i paragrafen att en undersökningsmyndighet skall ha rätt att utan hinder av gällande sekretessbestämmelser få besked av en annan undersökningsmyndighet om den har gjort en undersökning som gäller den som skall undersökas samt upplysningar om resultaten av och utlåtandet om undersökningen, om detta

är nödvändigt för att utföra undersökningen som sig bör. Bestämmelsen är nödvändig för att verksamheten skall kunna vara effektiv och för samarbetet mellan undersökningsmyndigheterna i de fall då det finns två eller flere undersökningsmyndigheter.

Någon motsvarande bestämmelse finns inte i den nuvarande lagen eller förordningen om blodundersökningar, eftersom alla blodundersökningar för närvarande görs av Folkhälsoinstitutet.

23 §. *Lagens tillämpning på fastställande och upphävande av moderskap.* Enligt paragrafen skall denna lag i tillämpliga delar också kunna tillämpas på fastställande eller upphävande av moderskap, om en rättsgenetisk undersökning behövs för att avgöra frågan om moderskap. Frågor om moderskap kan komma till domstol för avgörande t.ex. när man misstänker att nyfödda barn har förväxlats på förlossningssjukhuset eller när en mor har fött ett barn och övergivit barnet utan att några vittnen finns. Sådana fall är mycket sällsynta. I dessa fall skall domstolen kunna bestämma att en undersökning också skall gälla en kvinna som inte är part, om det utifrån de omständigheter som kommit fram i rättegången finns skäl att anta att kvinnan är mor till barnet.

24 §. *Närmare bestämmelser.* Paragrafen innehåller bestämmelser om de frågor som närmare kan regleras genom förordning av statsrådet.

Enligt paragrafens 1 punkt föreskrivs genom förordning om provtagning samt om hur prov skall behandlas och skickas. Enligt 2 punkten föreskrivs genom förordning om hur undersökningar skall göras och vilka uppgifter som skall ingå i utlåtanden som ges med anledning av provet. Enligt 3 punkten föreskrivs genom förordning om vilka uppgifter som skall ingå i utlåtanden som avses i 7 § 2 mom. Enligt 4 punkten föreskrivs genom förordning om förfarandet när utlåtanden som avses i 3 och 4 punkten skickas. Enligt 5 punkten föreskrivs genom förordning om samarbete mellan undersökningsmyndigheterna. Enligt 6 punkten föreskrivs genom förordning om de grunder enligt vilka arvode betalas för provtagning, sändande av prov och intyg till den som undersökts. Enligt 7 punkten föreskrivs genom förordning om

de grunder enligt vilka ersättning betalas för utförande av undersökning och utfärdande av intyg med anledning av den och för sändande av det samt ersättning för utfärdande och sändande av utlåtande som avses i 7 § 2 mom. Enligt 8 punkten föreskrivs genom förordning om förfarandet vid fakturering av arvoden och ersättningar som avses i 6 och 7 punkten och om innehållet i räkningarna. Enligt 9 punkten föreskrivs genom förordning om de formulär för blanketter som behövs i verksamheten. Enligt 10 punkten kan bestämmelser om övrig närmare verkställighet av lagen utfärdas genom förordning.

Genom den förordning som utfärdas med stöd av paragrafen upphävs den gällande förordningen om blodundersökningar. Enligt 6 och 7 punkten i paragrafen är det också möjligt att utfärda en förordning som ersätter den nu gällande statsrådsförordningen om ersättningsgrunderna för vissa rättsmedicinska blodundersökningar och andra rättsmedicinska undersökningar rörande ärftliga egenskaper (1426/2001).

25 §. *Ikraftträdande.* Paragrafens 1 mom. innehåller en bestämmelse om ikraftträdandet.

Enligt paragrafens 2 mom. upphävs genom den föreslagna lagen lagen om blodundersökningar.

Enligt 3 mom. får åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter vidtas innan lagen träder i kraft.

1.2. Lagen om faderskap

11 §. *Anskaffande av medicinska utredningar.* Paragrafens 2 mom. motsvarar i huvudsak gällande 11 § 2 mom. i lagen om faderskap. Det föreslås dock att lagrummet preciseras så att barnatillsyningsmannen skall beställa en sådan rättsgenetisk faderskapsundersökning som avses i 1 § i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning.

Nytt i 2 mom. är att barnatillsyningsmannen skall kunna när han anser att skäl därtill föreligger beställa en undersökning även på en annan person än barnet, modern och den man som kan vara far till barnet. Detta skall vara möjligt om en rättsgenetisk faderskapsundersökning enligt lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning kan förordnas att ut-

föras på en annan än en ovan nämnd person. Om man till exempel inte kan utföra en undersökning på mannen därför att han har avlidit kan barnatillsyningsmannen ta kontakt med mannens föräldrar och fråga dessa om de skulle vara villiga att komma till en undersökning.

Enligt den föreslagna lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning kan en undersökning förordnas att bli utförd även på en avlidne person eller på ett vävnadsprov som tidigare har tagits av den avlidne då han levde eller att uppgifter som man har fått vid en tidigare undersökning som gällt honom får användas vid undersökningen. Barnatillsyningsmannen kan då med stöd av 2 mom. beställa undersökningen. Därför föreslås att ett tillägg intas i 3 mom. enligt vilket en undersökning kan utföras på barnatillsyningsmannens beställning, om den avlidnes anhöriga samtycker därtill och den avlidne inte under sin livstid har gett samtycke till undersökningen. Med den avlidnes anhöriga avses maken eller maken och ättlingar som har arvsrättslig ställning.

Det 4 mom. som föreslås fogat till paragrafen gäller fall då avsikten är att beställa en undersökning som gäller andra nära släktingar till den avlidne än föräldrarna. Enligt det föreslagna lagrummet skall på undersökningen och samtycke till den i tillämpliga delar tillämpas vad därom föreskrivs i 7 § i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning. Sålunda skall barnatillsyningsmannen, innan samtycke till undersökningen begärs, vara skyldig att redogöra för den som vill delta i undersökningen huruvida det i samband med undersökningen kan komma fram omständigheter som gäller den undersöktes egen eller hans eller hennes barns härkomst. En sådan redogörelse skall också ges till den ena av mannens föräldrar när avsikten är att inte bara ena föräldern till mannen skall undersökas utan också när ett syskon eller andra personer som inte enligt lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning kan tvingas undergå en undersökning skall undersökas. För att kunna få de upplysningar som behövs skall barnatillsyningsmannen begära utlåtande av en sådan undersökningsmyndighet som avses i 3 § i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning.

29 §. *Återkallande av talan och uteslutande av faderskap.* I paragrafens 2 mom. föreslås en språklig ändring till följd av att man i den föreslagna lagen använder uttrycket rättsgenetisk faderskapsundersökning i stället för uttrycket blodundersökning.

35 §. *Talerätt.* Paragrafens 2 mom. föreslås ändrat så att den tid inom vilken mannen eller modern skall anhängiggöra talan om upphävande av faderskap förkortas från fem till två år. Saken har närmare behandlats i den allmänna motiveringen.

42 §. *Upphävande av erkänt faderskap.* I paragrafens 1 mom. föreslås en motsvarande ändring som i 35 § 2 mom.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelse. I lagförslaget ingår en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse.

Enligt övergångsbestämmelsen skall, i en situation då barnet har fötts innan lagen träder i kraft, den äkta mannens och moderns rätt att väcka talan om upphävande av faderskapet bestämmas enligt 35 § 2 mom. i den lydelse den hade vid ikraftträdandet. Talan får dock inte tas upp till prövning om tiden inom vilken talan skall väckas har löpt ut. Enligt övergångsbestämmelsen skall talan väckas senast inom två år från det lagen träder i kraft.

Enligt övergångsbestämmelsen skall rätten för den man som erkänt faderskapet och för modern att väcka talan om upphävande av faderskapet när faderskapet har fastställts genom erkännande innan lagen träder i kraft bestämmas enligt 42 § 1 mom. i den lydelse den hade vid ikraftträdandet. Talan får dock inte tas upp till prövning om tiden inom vilken talan skall väckas har löpt ut. Enligt övergångsbestämmelsen skall talan väckas senast inom två år från det lagen träder i kraft.

2. Närmare bestämmelser

I 24 § i den föreslagna lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning finns bestämmelser om de frågor som närmare skall regleras genom förordning. De frågor som närmare skall regleras genom förordning har beskrivits i detaljmotiveringen till paragrafen i fråga. Avsikten är att med stöd av bemyndigandet utfärda två statsrådsförordningar: den

ena på föredragning från justitieministeriet och den andra på föredragning från social- och hälsovårdsministeriet. Avsikten är att statsrådets förordning om rättsgenetisk faderskapsundersökning ges på föredragning från justitieministeriet. Avsikten är att bestämmelser om rättsgenetiska faderskapsundersökningar och om ersättningsgrunder för sådana undersökningar ges i en statsrådsförordning som föredras av social- och hälsovårdsministeriet. Förordningsutkasterna finns som bilaga 1 och 2.

De ändringsförslag i propositionen som gäller lagen om faderskap ger anledning att se över förordningen om fastställande och upphävande av faderskap samt om underhåll för barn (673/1976; ett förordningsutkast finns i bilaga 3).

3. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft ungefär tre månader efter att de har antagits och blivit stadfästa.

4. Lagstiftningsordning

Enligt den föreslagna lagen kan domstolen

i vissa fall bestämma att ett blodprov eller ett prov från slemhinnan i munnen skall tas, trots att den som provet skall tas på motsätter sig det. Detta innebär ett ingrepp i den personliga integriteten, som är en i 7 § i grundlagen skyddad grundläggande rättighet.

Begränsningen av den grundläggande rättigheten är påkallad av ett vägande samhällsintresse. Genom provtagning främjar man materiellt riktiga slutsatser i rättegångar om faderskap. Begränsningen är också tillräckligt noga avgränsad både beträffande den personkrets som berörs som till sitt innehåll. Begränsningen står också i riktig proportion till det rättsgoda som begränsas. För ett barn kan det vara av stor vikt att faderskapet kan fastställas och att rättegången ger rätt resultat. Ingreppet i den personliga integriteten är ur den synvinkeln relativt lindrigt. Den skyldighet som åläggs den enskilde innebär bara ett besök hos läkare och att provet måste ges. Åtgärden är praktiskt taget smärtfri och ofarlig och den medför inte heller kostnader för den som undersöks. Propositionen kan därför behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om rättsgenetisk faderskapsundersökning**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på rättsgenetiska faderskapsundersökningar.

Med rättsgenetisk faderskapsundersökning (*undersökning*) avses sådan undersökning av människans gener, annat ärftligt DNA eller genprodukter som görs för fastställande eller upphävande av faderskap.

Lagen tillämpas också på rättsgenetisk undersökning som görs för att avgöra frågor om moderskap.

2 §

Initiativ till undersökning

I samband med ett mål om fastställande eller upphävande av faderskap kan domstolen förordna om undersökning. Barnatillsyningsmannen kan beställa en undersökning, om villkoren i 11 § i lagen om faderskap (700/1975) är uppfyllda.

3 §

Undersökningsmyndigheter

Undersökningarna utförs av Folkhälsoinstitutet eller av en sådan inrättning vid ett universitet eller en verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård som i enlighet med 21 § har fått

tillstånd av Rättsskyddscentralen för hälsovården att utföra sådana undersökningar som avses i 1 § (*undersökningsmyndighet*).

4 §

Undersökning som gäller barnet, modern och män

Domstolen kan bestämma att en undersökning skall gälla barnet, modern och den man som är part i målet. I ett mål som gäller upphävande av faderskap kan domstolen också bestämma att en undersökning skall utföras beträffande någon annan man, om det utifrån de omständigheter som kommit fram i målet finns skäl att anta att denne är far till barnet.

5 §

Undersökning som gäller försvunna eller avlidna personer

Om det inte går att få kännedom om var en i 4 § avsedd person som skall undersökas befinner sig, kan domstolen bestämma att undersökningen skall göras med hjälp av ett vävnadsprov som tidigare har tagits av honom eller henne, om ett sådant prov finns, eller att man i undersökningen använder uppgifter om personen i fråga som erhållits i någon tidigare undersökning.

Om den man eller moder som skall undersökas har avlidit, men ännu inte har begravts

eller kremerats, kan domstolen bestämma att undersökningen skall göras med hjälp av ett vävnadsprov av den avlidne. Om kroppen har försvunnit eller inte har kunnat identifieras tillförlitligt, eller om den avlidne har begravts eller kremerats, kan domstolen ge ett sådant förordnande som avses i 1 mom.

Domstolen får dock inte med stöd av 1 och 2 mom. förordna om undersökning beträffande modern förrän det har visat sig att man inte genom att undersöka barnet och mannen får tillräcklig utredning för att avgöra faderskapsfrågan.

6 §

Undersökning som gäller mannens föräldrar

Domstolen kan bestämma att en undersökning skall utföras beträffande mannens föräldrar tillsammans, om mannen har försvunnit eller avlidit och en undersökning inte kan göras på det sätt som sägs i 5 § 1 eller 2 mom.

Om mannens far eller mor har försvunnit eller avlidit, tillämpas 5 § 1 och 2 mom.

7 §

Undersökning som gäller andra släktingar till mannen

Om ett förordnande om undersökning inte kan utfärdas på det sätt som anges i 4—6 §, kan domstolen bestämma att undersökningen skall gälla den ena av mannens föräldrar eller någon annan av hans släktingar med dennes samtycke. Kan inte den som skall undersökas förstå sakens betydelse på grund av minderårighet, mental störning, utvecklingsstörning eller något annat liknande skäl, får samtycket ges av hans eller hennes lagliga företrädare, om det vid undersökningen inte kan komma fram uppgifter om den undersöktes egen eller hans eller hennes barns härkomst.

Innan domstolen bestämmer att en undersökning skall göras med stöd av 1 mom. skall den begära att undersökningsmyndigheten ger utlåtande om huruvida en undersökning kan främja utredningen av faderskapsfrågan samt om huruvida det i samband med

undersökningen kan komma fram omständigheter som gäller den undersöktes egen eller hans eller hennes barns härkomst.

8 §

Undersökning som gäller släktingar till modern

Bestämmelserna i 6 och 7 § om undersökning av mannens släktingar skall tillämpas på moderns släktingar, om man inte genom undersökningar som gäller barnet och mannen eller deras släktingar får tillräcklig utredning för att avgöra faderskapsfrågan.

9 §

Åläggande att ge prov

När domstolen förordnar om undersökning beträffande en levande person, skall domstolen vid vite ålägga den som skall undersökas att inom en bestämd tid uppvisa ett intyg på att det prov som behövs har tagits. Om förordnandet gäller ett barn under 15 år, skall åläggandet riktas till barnets lagliga företrädare. Ett åläggande får inte riktas mot den på vilken prov kan tas enbart med hans eller hennes samtycke.

Intyg om att prov har tagits ges av den läkare som ansvarar för provtagningen.

10 §

Underlåtenhet att iaktta åläggande

Om den som har fått ett åläggande enligt 9 § 1 mom. utan laga skäl har låtit bli att iaktta det, kan domstolen döma ut vitet och, om ett prov fortfarande behövs för utredningen, förelägga ett nytt högre vite.

Om det är sannolikt att den som skall undersökas eller dennes lagliga företrädare trots ett vite inte kommer att iaktta det förordnande som avses i 9 § 1 mom., kan domstolen i stället för vite bestämma att personen i fråga skall hämtas till provtagningen och att provet får tas mot hans eller hennes eller den lagliga företrädarens vilja.

När domstolen har bestämt att prov får tas

trots att den som skall undersökas eller dennes lagliga företrädare motsätter sig det och den som skall undersökas har hämtats till provtagningen, har läkaren rätt att av polisen få handräckning när provet skall tas.

11 §

Provtagning

Av levande personer tas blodprov. Om tagande av blodprov kan medföra olägenhet eller fara för den undersöktes hälsa eller om det finns något annat vägande skäl, kan provet tas från munslemhinnan.

I fråga om avlidna tas provet från sådan vävnad som finns att tillgå.

Proven tas av en legitimerad läkare eller en läkare med tillstånd eller under läkarens överinseende av någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården.

12 §

Ny provtagning

Om undersökningen inte kan göras med hjälp av ett prov som tagits enligt 11 § eller om undersökningsresultatet måste bekräftas eller kompletteras innan utlåtandet ges, skall undersökningsmyndigheten utan dröjsmål underrätta domstolen eller barnatillsyningsmannen om behovet att ta ett nytt prov. Domstolen eller barnatillsyningsmannen skall utan dröjsmål underrätta den undersökte om detta. Domstolen skall bevisligen sätta ut en tidsfrist inom vilken den undersökte skall visa att ett nytt prov har tagits.

13 §

Förstöring av prov

Undersökningsmyndigheten skall förstöra prov som tagits enligt 11 eller 12 § när två år har gått från det undersökningen gjordes.

14 §

Provtagning för en framtida undersökning

På begäran får en legitimerad läkare eller

en läkare med tillstånd eller, under läkarens överinseende, någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården utan samtycke av de anhöriga ta ett prov på en avliden person för en eventuell undersökning, om den som framställer begäran visar att provtagning kan behövas för fastställande eller upphävande av faderskap. Ett prov som tagits på detta sätt får förstöras när två år har gått från det provet togs, om inte den som tagit provet har underrättats om att ett mål som gäller fastställande eller upphävande av faderskap pågår. Ett prov som har tagits på detta sätt får inte undersökas utan tillstånd av den avlidnes anhöriga eller förordnande av domstol.

15 §

Förbud mot att förstöra prov

Oberoende av om ett mål angående fastställande eller upphävande av faderskap pågår kan domstolen vid vite förbjuda ett sjukhus eller någon annan inrättning eller någon yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården att förstöra prov som tagits enligt 5, 6, 8 eller 14 §. Ett sådant förbud kan meddelas på ansökan, om sökanden visar att provet kan behövas för bevisningen i ett sådant mål angående fastställande eller upphävande av faderskap där sökanden är part eller som sökanden har för avsikt att inleda.

Förbudet skall meddelas för viss tid, dock för högst två år. Av särskilda skäl kan domstolen under den tid förbudet gäller förlänga det med högst två år.

Den som bryter mot ett förbud enligt 1 mom. kan dömas att betala vitet.

16 §

Tillämpning av bestämmelserna i rättegångsbalken

På föreläggande och utdömmande av vite enligt denna lag tillämpas bestämmelserna i 32 kap. 1 § i rättegångsbalken. På överklagande av beslut genom vilket någon har dömts att betala vite med stöd av 10 §

1 mom. eller 15 § 2 mom. i denna lag tillämpas 12 kap. 35 § i rättegångsbalken.

När domstolen har bestämt att någon som skall undersökas skall hämtas till provtagning, tillämpas 12 kap. 32 § samt 33 § 2 och 3 mom. i rättegångsbalken på betalning och ersättning för kostnaderna för hämtning samt på tagande i förvar. För provtagning får barn under 15 år hållas högst fyra timmar i förvar, transporttiden inberäknad.

På utfärdande av förbud att förstöra prov gäller i tillämpliga delar vad som sägs i 7 kap. 4 och 5 § samt 8—14 § i rättegångsbalken.

17 §

Förskottsbetalning av kostnader för resor och uppehälle

När domstolens förordnande gäller någon annan än en part, skall denne på förhand få ersättning av statsmedel för de nödvändiga kostnaderna för resa och uppehälle i samband med provtagningen. Kostnadsersättningen utanordnas av domstolen.

Om den som har fått förskott inte har fullgjort den uppgift för vilken förskottet har betalats, skall domstolen bestämma att förskottet skall krävas tillbaka. Beslutet om återkrav kan fattas utan att den som har fått förskott hörs.

På förskottsbetalning med statsmedel av kostnader som avses i 1 mom. gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel (666/1972).

18 §

Betalning av kostnader

Av statsmedel betalas ersättning

1) för provtagning enligt 11 och 12 § samt för givande av intyg enligt 9 § 2 mom.,

2) för undersökning som förordnats av domstolen eller som beställts av barnatillsyningsmannen samt för utlåtande,

3) för utlåtande enligt 7 § 2 mom.

19 §

Ersättning för kostnader som betalats

När domstolen avgör ett mål som gäller fastställande eller upphävande av faderskap skall den besluta om de kostnader som enligt 17 och 18 § har betalats med statsmedel skall bäras av staten. Domstolen kan ålägga en part att ersätta de kostnader som betalats med statsmedel eller en del av dem, om rättegången uppenbart har varit obefogad eller om den undersökning som utförts eller det utlåtande som inhämtats inte har haft någon betydelse för utredningen av målet och det med hänsyn till omständigheterna kan anses skäligt att kostnaderna skall ersättas.

20 §

Ersättning till andra än parterna

Om domstolen har bestämt att en undersökning skall gälla en sådan man eller en sådan släkting till en man eller till modern som inte är part i rättegången, gäller i fråga om ersättning till den undersökte för ekonomisk förlust i tillämpliga delar vad som i 17 kap. 40 § i rättegångsbalken föreskrivs om ersättning till vittnen.

21 §

Tillstånd och återkallande av tillstånd

Rättsskyddscentralen för hälsovården kan på ansökan bevilja en inrättning vid ett universitet eller en verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård tillstånd att utföra sådana undersökningar som avses i 1 §, om inrättningen eller verksamhetsenheten har för utförande av i 1 § avsedda undersökningar ändamålsenliga lokaliteter och anordningar samt personal och verksamheten leds av en sådan legitimerad läkare eller läkare med tillstånd som har god kännedom om utförande av rättsgenetiska faderskapsundersökningar.

Rättsskyddscentralen för hälsovården kan återkalla ett sådant tillstånd som avses i 1 mom., om det finns allvarliga brister i utförandet av sådana undersökningar som avses i

1 § eller i de utlåtanden som avses i 7 § 2 mom. eller om gällande bestämmelser på ett väsentligt sätt har brutits i verksamheten. Rättsskyddscentralen kan vid behov bestämma om utförande av inspektion. Om det finns brister eller missförhållanden i verksamheten kan Rättsskyddscentralen för hälsovården bestämma att verksamheten skall avbrytas tills bristerna eller missförhållandena har avhjälpats eller återkalla tillståndet.

Ett återkallelsebeslut skall iakttas även om ändring söks i beslutet.

22 §

Undersökningsmyndighetens rätt att få sekretessbelagda uppgifter

En undersökningsmyndighet har utan hinder av sekretessbestämmelser rätt att av en annan undersökningsmyndighet få besked om den andra undersökningsmyndigheten har utfört en undersökning som gäller den som skall undersökas samt upplysningar om resultaten av och utlåtandet om undersökningen, om detta är nödvändigt för att utföra undersökningen på behörigt sätt.

23 §

Lagens tillämpning på fastställande och upphävande av moderskap

Bestämmelserna i denna lag iakttas i tillämpliga delar också i mål som gäller fastställande och upphävande av moderskap, om en rättsgenetisk undersökning behövs för att avgöra en fråga om moderskap.

Det kan bestämmas att en undersökning skall utföras även beträffande en kvinna som inte är part, om det utifrån de omständigheter som kommit fram i målet finns skäl att anta att kvinnan är mor till barnet.

24 §

Närmare bestämmelser

Genom förordning av statsrådet kan närmare bestämmelser utfärdas om

1) provtagning samt om hur prov skall behandlas och skickas,

2) hur undersökningar skall utföras och vilka uppgifter som skall ingå i utlåtanden som ges med anledning av undersökningen,

3) vilka uppgifter som skall ingå i utlåtanden som avses i 7 § 2 mom.,

4) förfarandet när utlåtanden som avses i 2 och 3 punkten skickas,

5) samarbetet mellan undersökningsmyndigheterna,

6) de grunder enligt vilka ersättning betalas för provtagning, utfärdande av intyg till den som undersökts och sändande av prov,

7) de grunder enligt vilka ersättning betalas för utförande av undersökningar, för utlåtanden med anledning av undersökningar och för sändande av sådana utlåtanden samt för utfärdande och sändande av utlåtanden som avses i 7 § 2 mom.,

8) förfarandet vid fakturering av ersättningar som avses i 6 och 7 punkten samt om vilka uppgifter räkningarna skall innehålla,

9) formulären för blanketter som behövs i verksamheten,

10) övrig närmare verkställighet av lagen.

25 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .
Genom denna lag upphävs lagen den 5 september 1975 om vissa blodundersökningar och andra undersökningar rörande ärftliga egenskaper (702/1975).

Åtgärder som behövs för verkställigheten av lagen får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag**om ändring av lagen om faderskap**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 5 september 1975 om faderskap (700/1975) 11 § 2 och 3 mom., 29 § 2 mom., 35 § 2 mom. och 42 § 1 mom., av dem 42 § 1 mom. sådant det lyder i lag 351/1980, samt

fogas till 11 § ett nytt 4 mom. som följer:

11 §

Anskaffande av medicinska utredningar

Barnatillsyningsmannen skall beställa en sådan rättsgenetisk faderskapsundersökning som avses i 1 § lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning (/) och som gäller barnet, modern och den man som kan vara far till barnet, om mannen begär undersökning eller om barnatillsyningsmannen i övrigt anser att en sådan behövs. Om en undersökning enligt den nämnda lagen kan förordnas att gälla någon annan person än de som avses ovan kan barnatillsyningsmannen beställa undersökningen, om han anser att skäl därtill föreligger.

En rättsgenetisk faderskapsundersökning kan i samband med utredning av faderskap utföras endast med samtycke av den som skall ge ett prov. Om undersökningen skall utföras på en avliden som inte under sin livstid har samtyckt till en undersökning krävs samtycke av den avlidnes anhöriga.

Om undersökningen skall gälla uteslutande mannens eller moderns far eller mor eller någon annan släkting än mannens eller kvinnans förälder, tillämpas på undersökningen och på samtycke till den i tillämpliga delar vad därom föreskrivs i 7 § lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning.

29 §

Återkallande av talan och uteslutande av faderskap

Förs talan om fastställande av faderskap mot flera män, kan domstolen innan frågan om faderskap slutligt avgörs förkasta talan för en eller flera svarandes vidkommande, om det utifrån en rättsgenetisk faderskapsundersökning kan anses bevisat att svaranden inte kan vara barnets far.

35 §

Talerätt

Äkta mannen och modern skall anhängiggöra talan inom två år från barnets födelse.

42 §

Upphävande av erkänt faderskap

Talan om upphävande av erkänt faderskap kan väckas av den man som har erkänt faderskapet eller av modern eller barnet. Mannen och modern skall anhängiggöra talan

inom två år efter det faderskapet har fastställts genom erkännande.

Denna lag träder i kraft den 20 .

I fråga om fall som gäller barn som är födda före lagens ikraftträdande och där tiden för väckande av talan om upphävande av faderskap inte har löpt ut bestäms den äkta mannens och moderns rätt att väcka talan om upphävande av faderskap enligt 35 § 2 mom. i den lydelse det hade vid ikraftträdandet. Talan om upphävande av faderskapet får dock

inte anhängiggöras efter att två år har gått från ikraftträdandet.

Om faderskapet före lagens ikraftträdande har fastställts genom erkännande och tiden för väckande av talan om upphävande av faderskap inte har löpt ut, bestäms rätten för den man som erkänt faderskapet och för modern att väcka talan om upphävande av faderskapet enligt 42 § 1 mom. i den lydelse det hade vid ikraftträdandet. Talan om upphävande av faderskapet får dock inte anhängiggöras efter att två år har gått från ikraftträdandet.

Helsingfors den 23 april 2004

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister Johannes Koskinen

Bilaga
Parallelltexter

2.

Lag

om ändring av lagen om faderskap

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 5 september 1975 om faderskap (700/1975) 11 § 2 och 3 mom., 29 § 2 mom., 35 § 2 mom. och 42 § 1 mom., av dem 42 § 1 mom. sådant det lyder i lag 351/1980, samt

fogas till 11 § ett nytt 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Anskaffande av medicinska utredningar

Barnatillsyningsmannen skall vidtaga åtgärder för verkställande av blodundersökning i fråga om barnet, modern samt den man, som kan vara fader till barnet, såframt mannen anholder om undersökning eller barnatillsyningsmannen eljest anser undersökningen befogad.

I samband med faderskapsutredning kan blodundersökning verkställas endast med parternas medgivande. Om verkställande av blodundersökningar stadgas i lagen om vissa blodundersökningar och andra undersökningar rörande ärftliga egenskaper (702/75).

Barnatillsyningsmannen skall *beställa en sådan rättsgenetisk faderskapsundersökning som avses i 1 § lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning (/) och som gäller barnet, modern och den man som kan vara far till barnet, om mannen begär undersökning eller om barnatillsyningsmannen i övrigt anser att en sådan behövs. Om en undersökning enligt den nämnda lagen kan förordnas att gälla någon annan person än de som avses ovan kan barnatillsyningsmannen beställa undersökningen, om han anser att skäl därtill föreligger.*

En rättsgenetisk faderskapsundersökning kan i samband med utredning av faderskap utföras endast med samtycke av den som skall ge ett prov. Om undersökningen skall utföras på en avliden som inte under sin livstid har samtyckt till en undersökning krävs samtycke av den avlidnes anhöriga.

Om undersökningen skall gälla uteslutande mannens eller moderns far eller mor eller någon annan släkting än mannens eller

kvinnans förälder, tillämpas på undersökningen och på samtycke till den i tillämpliga delar vad därom föreskrivs i 7 § lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning.

29 §

Återkallande av talan och uteslutande av faderskap

Föres talan om fastställande av faderskap mot flera män, kan domstolen innan frågan om faderskap slutligt avgöres förkasta talan för en eller flera svarandes vidkommande, om det med stöd av blodundersökning kan anses bevisat, att vederbörande svarande icke kan vara barnets fader.

Förs talan om fastställande av faderskap mot flera män, kan domstolen innan frågan om faderskap slutligt avgöres förkasta talan för en eller flera svarandes vidkommande, om det utifrån en rättsgenetisk faderskapsundersökning kan anses bevisat att svaranden inte kan vara barnets far.

35 §

Talerätt

Äkta mannen och modern skall anhängiggöra talan inom fem år från barnets födelse.

Äkta mannen och modern skall anhängiggöra talan inom två år från barnets födelse.

42 §

Upphävande av erkänt faderskap

Talan om upphävande av erkänt faderskap kan anhängiggöras av den man som erkänt faderskapet, av modern eller av barnet. Mannen och modern skall anhängiggöra talan inom fem år efter det faderskapet har fastställts genom erkännande.

42 §

Upphävande av erkänt faderskap

Talan om upphävande av erkänt faderskap kan väckas av den man som har erkänt faderskapet eller av modern eller barnet. Mannen och modern skall anhängiggöra talan inom två år efter det faderskapet har fastställts genom erkännande.

Denna lag träder i kraft den 20 .

I fråga om fall som gäller barn som är födda före lagens ikraftträdande och där tiden för väckande av talan om upphävande av faderskap inte har löpt ut bestäms den äkta mannens och moderns rätt att väcka talan om upphävande av faderskap enligt 35 § 2 mom. i den lydelse det hade vid ikraftträdandet. Talan om upphävande av faderska-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

pet får dock inte anhängiggöras efter att två år har gått från ikraftträdandet.

Om faderskapet före lagens ikraftträdande har fastställts genom erkännande och tiden för väckande av talan om upphävande av faderskap inte har löpt ut, bestäms rätten för den man som erkänt faderskapet och för modern att väcka talan om upphävande av faderskapet enligt 42 § 1 mom. i den lydelse det hade vid ikraftträdandet. Talan om upphävande av faderskapet får dock inte anhängiggöras efter att två år har gått från ikraftträdandet.

Statsrådets förordning

om rättsgenetisk faderskapsundersökning

I enlighet med statsrådet beslut, som har fattats på föredragning från justitieministeriet, föreskrivs med stöd av 24 § i lagen den 20 om rättsgenetisk faderskapsundersökning ():

1 §

Beträffande utbetalning i förskott av statsmedel av sådana kostnader för resor och uppehälle som avses i 17 § lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning gäller i tillämpliga delar vad som sägs i förordningen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel (813/1972).

2 §

Justitieministeriet betalar efter att ha tillställts räkning de ersättningar som avses i 18 § lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning.

Läkaren som har tagit provet eller övervakat provtagningen skickar räkningen till den undersökningsmyndighet som avses i 3 § lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning. Myndigheten skickar räkningen samt sin egen räkning till justitieministeriet.

Räkningar för utlåtanden som avses i 7 § 2 mom. i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning skickas till justitieministeriet.

3 §

Den som skall undersökas skall ge barnatillsyningsmannens beställning eller domstolens beslut till den som tar provet eller som övervakar provtagningen.

Innan provet tas skall den som skall undersökas legitimera sig för den läkare som avses i 1 mom. Identiteten skall bestyrkas med identitetsbevis eller på något motsvarande tillförlitligt sätt.

I samband med provtagningen skall den

som skall undersökas i närvaro av den läkare som avses i 1 mom. underteckna den handling som avses i 1 mom. Läkaren skall se till att handlingen till alla de delar är korrekt ifylld för vars ifyllande han ansvarar.

4 §

Den läkare som avses i 3 § skall se till att provet utan dröjsmål skickas till undersökningsmyndigheten i ett sådant kärl och en sådan förpackning som uppfyller social- och hälsovårdsministeriets föreskrifter. Även barnatillsyningsmannens beställning och domstolens förordnande skall skickas till undersökningsmyndigheten.

5 §

Undersökningsmyndigheten skall utan dröjsmål skicka sitt utlåtande med anledning av undersökningen till barnatillsyningsmannen eller domstolen. Till utlåtandet skall fogas kopior av provtagarens och undersökningsmyndighetens räkningar.

När undersökningsmyndigheten har fått begäran om ett utlåtande som avses i 7 § 2 mom. i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning skall undersökningsmyndigheten utan dröjsmål efter att utlåtandet blivit klart skicka det till den som har begärt det. Till utlåtandet skall fogas en kopia av undersökningsmyndighetens räkning.

6 §

Följande handlingar skall skrivas på blanketter enligt fastställda formulär:

1) barnatillsyningsmannens beställning av en rättsgenetisk faderskapsundersökning enligt 2 § i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning,

2) domstolens beslut enligt 4—8 § i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning att en rättsgenetisk faderskapsundersökning skall göras,

3) intyg som ges till den undersökte enligt 9 § i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning, om att prov som behövs för rättsgenetisk undersökning har tagits,

4) barnatillsyningsmannens meddelande enligt 12 § i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning, samt

5) domstolens förordnande i enlighet med 17 § i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning att kostnader för resor och uppehälle skall betalas i förskott av statsmedel.

Justitieministeriet fastställer formulären som avses i 1 mom. efter att ha inhämtat utlåtande av Rättsskyddscentralen för hälsovården.

På de räkningar som avses i 18 § i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning skall antecknas de uppgifter som justitieministeriet bestämmer att skall ingå i dem. Justitieministeriet bestämmer faktainnehållet i räkningarna efter att ha inhämtat utlåtande av Rättsskyddscentralen för hälsovården.

7 §

Denna förordning träder i kraft den 20 . Genom denna förordning upphävs förordningen den 13 augusti 1976 om vissa blodundersökningar och andra undersökningar rörande ärftliga egenskaper (674/1976).

Statsrådets förordning

om rättsgenetiska faderskapsundersökningar och om ersättningsgrunder för sådana undersökningar

I enlighet med statsrådets beslut, som har fattats på föredragning från social- och hälsovårdsministeriet, föreskrivs med stöd av 24 § i lagen den 20 om rättsgenetisk faderskapsundersökning (/):

1 §

Den undersökningsmyndighet som avses i 3 § lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning skall ha till sitt förfogande minst nio mångformade DNA-kännetecken, vars gemensamma uteslutningseffekt skall vara i medeltal minst 99 %, när en sådan rättsgenetisk faderskapsundersökning utförs som avses i 1 § lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning och som gäller barnet, modern och den man som kan vara barnets far.

[När en rättsgenetisk faderskapsundersökning gäller en sådan släktning till mannen som avses i 6 och 7 § 1 mom. i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning skall man i undersökningen använda minst fyra genamplifieringssystem, dvs. multiallella system som markeras med hjälp av PCR-teknik. Deras sammanlagda uteslutningseffekt skall var minst 98 %.]

2 §

I ett utlåtande som ges med stöd av en rättsgenetisk faderskapsundersökning skall tydligt anges skilt för sig:

1) de undersökningsresultat som är relevanta med tanke på ärftlighetsreglerna

2) de slutledningar som kunnat göras med stöd av ärftlighetsreglerna i fråga om de väsentligaste undersökningsresultaten och

3) en statistisk värdering av undersökningsresultatet som grundar sig på tillgängliga uppgifter om befolkningens genetiska egenskaper i sådana fall där faderskapet i fråga om en man som undersökts inte har kunnat uteslutas.

Vid statistisk värdering meddelas åtmin-

stone det s.k. faderskapsindexet och dess form i procent, dvs. beviskraften för faderskapet.

3 §

[När undersökningsmyndigheten i enlighet med 7 § 2 mom. i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning ger ett utlåtande om huruvida en undersökning kan främja utredningen av målet samt om huruvida det i samband med undersökningen kan komma fram omständigheter som gäller den undersöktes egen eller hans eller hennes barns härkomst, skall den lägga fram en motiverade uppfattning som grundar sig på vetenskaplig slutledning och uppskattning om huruvida en rättsgenetisk undersökning på de som eventuellt skall undersökas kan främja en utredning av faderskapsfrågan samt en vetenskaplig slutledning om huruvida det vid undersökningen kan komma fram sådana omständigheter som avses ovan och en vetenskaplig uppskattning av den sannolika förekomsten av sådana omständigheter.]

4 §

För åtgärd som utförts, för undersökning som gjorts eller för utlåtande som givits på beställning av barnatillsyningsmannen eller förordnande av domstolen är ersättningsgrunden:

1) Medicinskt sakkunnigutlåtande om den tidpunkt då barnet kan ha avlats [23,00 euro]

2) Blodprov eller prov på slemhinna från munnen på en person som är över två år gammal jämte intyg över åtgärdens utförande [6,00 euro]

3) Blodprov eller prov på slemhinna från munnen på en person som är två år gammal eller yngre jämte intyg över åtgärdens utförande [12,00 euro]

4) Prov på en avliden person jämte intyg över åtgärdens utförande [30,00 euro]

5) Sändande av prov som avses i 2—4 punkten samt porto eller fraktkostnader [1,00 euro]

6) DNA-undersökning och utlåtande på basen av denna för var och en som skall undersökas [253,00 euro]

7) Intyg till den som skall undersökas över att ett sådant prov tagits som behövs för rättsgenetisk faderskapsundersökning [1,50 euro]

8) Ett utlåtande i enlighet med 7 § 2 mom. i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning för var och en som skall undersökas [100,00 euro]

9) Sändande av utlåtande eller intyg samt porto [1,00 euro]

Om det medicinska sakkunnigutlåtandet om den tidpunkt då barn kan ha avlats också innehåller ett utlåtande om sannolik avlelse betalas den i 1 punkten avsedda ersättningen förhöjd med [5,00 euro].

5 §

För sådan ny undersökning eller komplettering av undersökning som görs för att bekräfta undersökningsresultatet innan utlåtandet avges betalas ingen ersättning.

6 §

För komplettering av en bristfällig undersökning eller ett ofullständigt utlåtande betalas ingen ersättning.

7 §

För en åtgärd eller undersökning som utförts av eller för ett intyg eller utlåtande som givits av läkare, någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården eller annan sakkunnig som är anställd hos staten, en självständig offentlig rättslig inrättning, en

kommun eller en samkommun betalas ersättning till den myndighet eller anstalt hos vilken han eller hon är anställd.

8 §

Angående rätt för en läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården eller annan sakkunnig som är anställd hos staten, en självständig offentlig rättslig inrättning, en kommun eller en samkommun att för egen del få ersättning för verkställd åtgärd, utförd undersökning eller utfärdat intyg eller utlåtande, gäller vad som särskilt föreskrivits, bestämts eller överenskommits.

9 §

Med undantag av de fall som nämns i 7 § betalas ersättningen till den anstalt, läkare, annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården eller annan sakkunnig som utfört åtgärden eller gjort undersökningen eller gett intyget eller utlåtandet.

10 §

Bestämmelserna i denna förordning gäller även i tillämpliga delar en rättsgenetisk undersökning av moderskapet som förordnats av domstol.

11 §

Social- och hälsovårdsministeriet ger vid behov närmare anvisningar om verkställigheten av denna förordning.

12 §

Denna förordning träder i kraft den 20 . Genom denna förordning upphävs statsrådets förordning (1426/2001) om ersättningsgrunderna för vissa rättsmedicinska blodundersökningar och andra rättsmedicinska undersökningar rörande ärftliga egenskaper och social- och hälsovårdsministeriets föreskrifter om blodundersökningar för fastställande av faderskap (62/02/93).

Statsrådets förordning

om ändring av förordningen om fastställande och upphävande av faderskap samt om underhåll för barn

I enlighet med statsrådets beslut, som har fattats på föredragning från justitieministeriet, upphävs 15 § i förordningen den 13 augusti 1976 om fastställande och upphävande av faderskap samt om underhåll för barn (673/1976) ändras 3 och 4 § som följer:

3 §

I samband med faderskapsutredning skall barnatillsyningsmannen redogöra för den som skall undersökas vilken betydelse en sådan rättsgenetisk faderskapsundersökning som avses i 1 § lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning (/) kan ha för faderskapsutredningen. Dessutom skall en redogörelse ges för de bestämmelser i 11 § 2—4 mom. i lagen om faderskap (700/1975) som gäller förutsättningarna för en rättsgenetisk faderskapsundersökning samt för de bestämmelser i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning och i statsrådets förordning om rättsgenetisk faderskapsundersökning (/) som gäller undersökningen och betalningen av de kostnader som uppkommit till följd av undersökningen.

Om avsikten är att en rättsgenetisk faderskapsundersökning i enlighet med 11 § 4 mom. faderskapslagen skall gälla en person som avses i 7 § 1 mom. lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning, skall barnatillsyningsmannen ge personen i fråga en redogörelse för bestämmelserna i 7 § 2 mom. i den ovan nämnda lagen om utlåtande om huruvida en undersökning kan främja en utredning av målet samt om huruvida det i sam-

band med undersökningen kan komma fram omständigheter som gäller den undersöktes egen eller hans eller hennes barns härkomst.

4 §

När den vars samtycke till undersökningen behövs har gett sitt samtycke, skall barnatillsyningsmannen beställa en rättsgenetisk faderskapsundersökning med hjälp av en sådan blankett som avses i 6 § 1 mom. 1 punkten i statsrådets förordning om rättsgenetiska faderskapsundersökningar.

Efter att ha fått ett utlåtande över en rättsgenetisk faderskapsundersökning enligt 11 § 2 mom. i faderskapslagen skall barnatillsyningsmannen utan dröjsmål ge den som utlåtandet gäller besked om innehållet i utlåtandet.

Efter att ha fått ett utlåtande över en rättsgenetisk faderskapsundersökning enligt 11 § 4 mom. i faderskapslagen skall barnatillsyningsmannen utan dröjsmål ge den som utlåtandet gäller besked om innehållet i utlåtandet.

Denna förordning träder i kraft 20 .